

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΘΕΜΑ: Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΜΕ ΣΑΚΙΔΙΟ

(BACKPACKING TOURISM)

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

Νικόλαου ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ του ΜΑΡΙΟΥ

(Α.Μ. 061/08)

Επιβλέπων:

Μπακάλμπαση Άνθια

Καθηγήτρια

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Περίληψη

Σύμφωνα με αναφορές στην ελληνική βιβλιογραφία ο τουρισμός μπορεί να διακριθεί σε έξι βασικές κατηγορίες. Έτσι, έχουμε τον μαζικό τουρισμό, τον ατομικό τουρισμό, τον εσωτερικό τουρισμό, τον εξωτερικό τουρισμό, τον εποχιακό τουρισμό και τον συνεχή τουρισμό. Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που πραγματικά σέβεται τον άνθρωπο και τη φύση. Μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που αναφέρεται σε άτομα με διαφορετικά και προσανατολισμένα κίνητρα είναι ο τουρισμός με σακίδιο. Ο τουρισμός με σακίδιο είναι ένα είδος τουρισμού που αποτελείται από μετακινήσεις ή και εκδηλώσεις που σε γενικές γραμμές συνδυάζουν την καθαρά τουριστική διάσταση που περιλαμβάνει την αναψυχή, την ξεκούραση, την περιήγηση και τον παραθερισμό με άλλα χαρακτηριστικά, όπως είναι ο στενός προϋπολογισμός που έχουν οι ταξιδιώτες με σακίδιο και η ανάγκη τους να γνωρίσουν την καθημερινότητα, την κουλτούρα και τους ανθρώπους του τουριστικού προορισμού. Ο τουρισμός με σακίδιο έχει διχάσει την ακαδημαϊκή κοινότητα ως προς τις επιπτώσεις που έχει για τον τόπο προορισμού των ταξιδιωτών και μάλιστα, ακόμα και σήμερα αυτό το θέμα δεν έχει ξεκαθαριστεί. Το μέλλον του τουρισμού με σακίδιο ονομάζεται «φλάσπακινγκ» και περιλαμβάνει τη χρήση συσκευών τελευταίας τεχνολογίας που κοστίζουν αρκετά, πράγμα που έρχεται αντίθετο με ένα από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά του τουρισμού με σακίδιο που είναι ο στενός προϋπολογισμός και η μείωση των εξόδων των ταξιδιωτών.

SUBJECT: BACKPACING TOURISM

Summary

According to reports in the Greek bibliography, tourism can be divided to six basic categories. So, we have mass tourism, individual tourism, internal tourism, external tourism, seasonal tourism and continuous tourism. Alternative tourism is a form of tourism which respects both human and nature. A form of alternative tourism which refers to individuals with different and oriented motives is backpacking tourism. Backpacking tourism is a kind of tourism which is consisted of trips or events which combine the part of tourism that includes relaxation, resting, traveling and holidays with characteristics such as the low budget that backpackers have and their need to experience the daily life, the culture and the people of a tourism destination. Backpacking tourism has bifurcated the academic society as for the consequences it has on the destination of the travelers and as a matter of fact this problem has not been sorted out yet. The future of backpacking tourism is called “flash packing” and it includes the use of hi-tech devices that cost a lot of money, a fact that comes against to one of the basic principles of backpacking which is low budget and reduction of the expenses travelers have.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Summary	3
Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο 1: Τουρισμός	7
1.1 Ορισμός τουρισμού	7
1.2 Διακρίσεις τουρισμού.....	10
1.3 Η Ιστορία του Τουρισμού.....	12
1.4 Χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρισμού	15
1.5 Ο κοινωνικός ρόλος του τουρισμού	16
Κεφάλαιο 2: Εναλλακτικός τουρισμός.....	19
2.1 Ορισμός.....	19
2.2 Κατηγορίες εναλλακτικού τουρισμού	21
2.3 Τα Χαρακτηριστικά του Εναλλακτικού Τουρίστα.....	27
2.4 Τα κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα.....	29
2.5 Διαφορές Εναλλακτικού και Μαζικού Τουρισμού.....	30
2.6 Επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον και στην οικονομία	34
2.6.1 Επιπτώσεις στο Περιβάλλον.....	36
2.6.2 Περιβαλλοντικά προβλήματα και πολιτική αντιμετώπισης τους	37
3.1 Ορισμός.....	39
3.2 Χαρακτηριστικά τουρισμού με σακίδιο και οι διαφορές με τον μαζικό τουρισμό	41
3.2.1 Χαρακτηριστικά του τουρίστα με σακίδιο	444
3.2.2 Κίνητρα	445
3.3 Προορισμοί για τον τουρισμό με σακίδιο	48
3.4 Είναι ο τουρίστας με σακίδιο ηθικός τουρίστας;.....	54
3.4.1 Περιβαλλοντική συμπεριφορά του τουρίστα με σακίδιο	55
3.4.2 Κοινωνική συμπεριφορά του τουρίστα με σακίδιο	55
3.4.3 Οικονομική συμπεριφορά του τουρίστα με σακίδιο	56
3.5 Φλάσπακινγκ – Flashpacking - Το μέλλον του τουρισμού με σακίδιο	57
Συμπεράσματα.....	60
Βιβλιογραφία.....	61

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας βιβλιογραφικής πτυχιακής εργασίας είναι να εξετάσει το θέμα του τουρισμού με σακίδιο. Η Ελλάδα είναι μια χώρα άμεσα συνυφασμένη με τον τουρισμό από πολύ παλιά. Σε αυτό, φυσικά, βοήθησε και το γεγονός ότι σαν χώρα είναι ευλογημένη με πολύ ήλιο, το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου και επίσης το ότι περιτριγυρίζεται από θάλασσα. Και μάλιστα, όχι μια οποιαδήποτε θάλασσα, αλλά τη Μεσόγειο, που ξεχωρίζει για το βαθύ, ξεχωριστό γαλάζιο χρώμα της και τα πεντακάθαρα νερά της. Μέσα σε αυτό το τοπίο θα πρέπει να προστεθούν και τα υπέροχα βουνά της υπαίθρου, που προσφέρονται όχι μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες για ορεινές διακοπές, αλλά και κατά τη διάρκεια του χειμώνα για το χιόνι τους.

Στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία θα μελετήσουμε τον τουρισμό γενικά, στην αρχή και θα δούμε τι ακριβώς είναι ο τουρισμός, σε ποιες κατηγορίες υποδιαιρείται, ποια είναι τα οφέλη του για το κοινωνικό σύνολο και ποια τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρισμού.

Στο επόμενο κεφάλαιο της εργασίας θα ρίξουμε μια πιο προσεκτική ματιά συγκεκριμένα στον εναλλακτικό τουρισμό ή αλλιώς τουρισμό ήπιας μορφής. Θα δούμε τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού από τον μαζικό τουρισμό, τις κατηγορίες που τον διακρίνουν και φυσικά θα μελετήσουμε και τον εναλλακτικό τουρίστα, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και κίνητρα που τον κάνουν να ξεχωρίζει, ενώ θα ρίξουμε μια ματιά και στις επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον και στην οικονομία του τουριστικού προορισμού.

Τέλος, θα εξετάσουμε πιο διεξοδικά μια πολύ συγκεκριμένη κατηγορία του εναλλακτικού τουρισμού, τον τουρισμό με σακίδιο. Θα προσπαθήσουμε να δώσουμε έναν ορισμό για να κατανοήσουμε καλύτερα αυτή την τόσο ξεχωριστή μορφή τουρισμού και στη συνέχεια θα δούμε τα χαρακτηριστικά του τουρισμού με σακίδιο σε σχέση με τον μαζικό τουρισμό για να καταλάβουμε πόσο πολύ διαφέρουν αυτές οι δύο κατηγορίες του τουρισμού. Θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τους λόγους που ο τουρισμός με σακίδιο έχει πολεμηθεί τόσο πολύ κατά καιρούς και στο τέλος θα δούμε εάν τελικά ο τουρίστας με σακίδιο είναι ένας ηθικός τουρίστας που σέβεται και εκτιμά το περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία του τόπου που επισκέπτεται ή απλά είναι ένας εγωιστής τουρίστας που το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι να περάσει

καλά και να γεμίσει εμπειρίες τη βαλίτσα του. Τέλος, σε αυτό το κεφάλαιο θα μιλήσουμε για το μέλλον του τουρισμού με σακίδιο, που περιλαμβάνει την εξέλιξη αυτής της μορφής τουρισμού που δεν είναι άλλη από την ίδια μορφή με τα ίδια χαρακτηριστικά, αλλά με την προσθήκη ηλεκτρονικών μικροσυσκευών τελευταίας τεχνολογίας.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της πτυχιακής αυτής εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματά μας.

Κεφάλαιο 1: Τουρισμός

Ο τουρισμός είναι ένα φαινόμενο που έχει βοηθήσει και έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη ενός τόπου, στον οικονομικό αλλά και στον κοινωνικό τομέα. Ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα η ανάπτυξη του τουρισμού έγινε με πολύ έντονους ρυθμούς που επηρέασαν σε βάθος τις τοπικές κοινωνίες θετικά και αρνητικά (Νίνα-Παζαρζή, 1994).

Ο τουρισμός για χώρες όπως η Ελλάδα είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της οικονομίας τους και μάλιστα αποτελεί και σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Ετήσιο Προϊόν). Συγκεκριμένα για την Ελλάδα, ο τουρισμός είναι σημαντικό κομμάτι της οικονομίας της χώρας, ενώ οι ξένοι έχουν συνδυάσει τους ελληνικούς προορισμούς με ήλιο, θάλασσα και απόλυτη ξεκούραση και χαλάρωση, πράγμα που τους προσφέρεται από την Ελληνική φύση. Έτσι λοιπόν, είναι λογικό πολλές περιοχές της Ελλάδας να βασίζονται αποκλειστικά στην τουριστική βιομηχανία για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη του τόπου τους (Βαρβαρέσος, Σ., 1998: 15).

1.1 Ορισμός τουρισμού

Ο τουρισμός σαν φαινόμενο έχει ξεκινήσει από παλιά, από τις αρχές του 19ου αιώνα στη Δυτική Ευρώπη, όπου παρατηρούνται και τα πρώτα στοιχεία της τουριστικής δραστηριότητας (Βαρβαρέσος, Σ., 1998: 15). Όμως, πώς μπορεί να οριστεί ο τουρισμός;

Σύμφωνα με τους Makintosh και Goeldner (1990) ο τουρισμός είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που έχει κοινωνικές, ψυχολογικές και οικονομικές προεκτάσεις, οι οποίες προκύπτουν από την αλληλεπίδραση και αντίδραση τεσσάρων παραγόντων. Αυτοί οι τέσσερις παράγοντες είναι ο τουρίστας που επισκέπτεται μια χώρα, η ντόπια κοινωνία που ενεργοποιείται στον τουριστικό προορισμό, η τουριστική επιχείρηση και φυσικά το κράτος.

Ο πρώτος ορισμός του τουρισμού συναντάται στο Αγγλικό Λεξικό της Οξφόρδης το 1877, ενώ η έννοια του «τουρίστα» σαν άτομο είναι ακόμη πιο παλιά. Από τότε η λέξη «τουρίστας» χρησιμοποιούταν για να χαρακτηρίσει ένα άτομο που ταξίδευε για την προσωπική του ευχαρίστηση και διασκέδαση καθώς και για να δει και γνωρίσει νέους τόπους και ανθρώπους, ικανοποιώντας έτσι την περιέργειά του για το άγνωστο και για το ξένο και το διαφορετικό (Cebalos – Lascurain H., 1996).

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι ο τουρισμός είναι μια έννοια πολυδιάστατη και πολύπλοκη και αυτή ακριβώς η φύση του τουρισμού δυσκολεύει τα πράγματα όσον αφορά στον ορισμό του τουρισμού, γιατί είναι δύσκολο να αποδοθούν όλες του οι διαστάσεις (Zenaida L., 2006: 2-3). Μάλιστα, πιστεύεται ότι ο πρώτος ορισμός του τουρισμού δόθηκε από τους Hunziker και Krapf, οι οποίοι ήταν καθηγητές στο Πανεπιστήμιο της Βέρνης. Οι δύο αυτοί Ελβετοί κατέληξαν ότι ο τουρισμός είναι ένας συνδυασμός από σχέσεις και φαινόμενα που δημιουργούνται μέσα από τα ταξίδια και τη διαμονή ορισμένων ανθρώπων, που ζουν και εργάζονται σε έναν τόπο διαφορετικό από τον τόπο που επισκέπτονται και δεν έχουν πρόθεση να γίνουν μόνιμοι κάτοικοι του τόπου που επισκέπτονται. Ο συγκεκριμένος ορισμός είναι ξεκάθαρος όσον αφορά τον τουρισμό και την μετανάστευση και διαχωρίζει τις δύο έννοιες, ενώ περικλείει ταυτόχρονα και την έννοια της μετακίνησης και του ταξιδιού, και αποκλείει τις μονοήμερες εκδρομές λόγω ότι αναφέρει πως ο ταξιδιώτης θα πρέπει να διανυκτερεύσει στον τόπο που επισκέπτεται (Zenaida L., 2006: 2-3).

Σε γενικές γραμμές έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί για τον τουρισμό. Για παράδειγμα, ο Joshke (1954) βλέπει τον τουρισμό σαν μια ειδική και επιπρόσθετη μορφή κατανάλωσης, ενώ ο Kaspar (1975) τον προσέγγισε σαν ένα σύστημα σχέσεων και φαινομένων που ενεργοποιούνται από το ταξίδι και την διαμονή ατόμων σε κάποιον τόπο-προορισμό, ο οποίος δεν είναι ο κύριος και μόνιμος τόπος διαμονής και εργασίας τους. Λίγο αργότερα, ο Leiper (1979) όρισε τον τουρισμό σαν ένα σύστημα που περιλαμβάνει την εθελούσια και προσωρινή μετάβαση και παραμονή ατόμων σε έναν τόπο-προορισμό που δεν είναι ο τόπος διαμονής τους (Βαβμουλάκη, 2007).

Στη συνέχεια, οι Mathieson & Wall (1982) προσέγγισαν τον τουρισμό σαν ένα γεγονός που περιλαμβάνει την προσωρινή μετακίνηση και παραμονή ατόμων σε τόπο εκτός του τόπου διαμονής και εργασίας τους, ενώ ταυτόχρονα περικλείει και δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στον τουριστικό προορισμό, μαζί με τις

όποιες διευκολύνσεις που τους παρέχονται για την κάλυψη των όποιων τουριστικών αναγκών (Βαβμουλάκη, 2007).

Μέσα στα πλαίσια του ορισμού του τουρισμού οι Burkart και Medlik διαπίστωσαν ότι ο τουρισμός περιλαμβάνει πέντε στοιχειώδης χαρακτηριστικές αρχές (Zenaida L., 2006: 2-3).

1. Ο τουρισμός είναι ένα σύνολο σχέσεων και φαινομένων. Αυτό σημαίνει ότι τουρισμός είναι ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο και πολυσύνθετο σχήμα, με ιδιάζουσα και ξεχωριστή φύση.
2. Ο τουρισμός περιλαμβάνει δύο πολύ σημαντικά στοιχεία, τα οποία είναι η δυναμικότητα και η στατικότητα. Όσον αφορά τη δυναμικότητα, ο τουρισμός περιλαμβάνει την έννοια του ταξιδιού από τον έναν τόπο στον άλλο, ενώ το στοιχείο της στατικότητας περιλαμβάνει την έννοια της διαμονής σε κάποιον τόπο-προορισμό.
3. Ο κάθε ταξιδιώτης-τουρίστας μετακινείται και διανυκτερεύει ή διαμένει σε τόπους διαφορετικούς από τον μόνιμο τόπο κατοικίας και εργασίας του.
4. Η χρονική διάρκεια της τουριστικής μετακίνησης είναι σύντομη, με προσωρινό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι ο τουρίστας είναι αναγκασμένος να επιστρέψει στη βάση του, ενώ ο χρόνος που μπορεί να ξοδέψει κάνοντας τουρισμό κυμαίνεται από μερικές ημέρες μέχρι και μερικούς μήνες.
5. Ο τουρισμός δεν έχει σχέση με πληρωμένη εργασία. Ο τουρίστας δεν πρέπει να έχει σαν σκοπό του ταξιδιού του επαγγελματικούς λόγους και φυσικά δεν πρέπει να αποσκοπεί σε αμοιβή.

Σύμφωνα με τον Zenaida (2006: 2-3) ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα που είναι κατά κύριο λόγο διασκεδαστική. Συνεχίζει και αναφέρει ότι ο τουρισμός είναι ένας τρόπος για να ξοδεύει ο τουρίστας μέρος του διαθέσιμου εισοδήματός του στον τουριστικό τόπο-προορισμό. Με άλλα λόγια, ο τουρισμός είναι ένα είδος διασκέδασης, αλλά δεν περιλαμβάνει όλα τα είδη της διασκέδασης και της ψυχαγωγίας. Ο τουρισμός σαν έννοια περιλαμβάνει την έννοια του ταξιδιού, αλλά όχι όλες τις μορφές ταξιδιών. Αυτό σημαίνει ότι ο τουρισμός δεν είναι ούτε ψυχαγωγία, αλλά ούτε και μετανάστευση.

Τελικά, κάποιος θα μπορούσε να πει ότι ο πιο ολοκληρωμένος ορισμός του τουρισμού είναι αυτός του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού των Ηνωμένων Εθνών (United Nations World Tourism Organization - UNWTO). Έτσι λοιπόν, ο τουρισμός ορίζεται σαν ένας συνδυασμός δράσεων οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής φύσεως που ενεργοποιούνται από άτομα τα οποία ταξιδεύουν και διαμένουν σε προορισμούς άλλους από τους μόνιμους τόπους κατοικίας και εργασίας τους. Ο ίδιος ορισμός αναφέρει ότι ο τουρισμός γίνεται με σκοπό την αναψυχή και την ψυχαγωγία του τουρίστα και να ξεφύγει ο κάθε άνθρωπος από την καθημερινότητα των προβλημάτων του. Τέλος, ο ίδιος ορισμός τονίζει ότι το ταξίδι αυτό δεν μπορεί να έχει χρονική διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους (Understanding Tourism: Basic Glossary: [http://www.unwto.org/pdf/Understanding_Tourism-BasicGlossary_EN.pdf]: 1)

1.2 Διακρίσεις τουρισμού

Ο τουρισμός σαν πολυδιάστατο φαινόμενο έχει διακρίνεται και πολλές κατηγορίες. Έτσι λοιπόν, υπάρχουν πολλά είδη τουρισμού τα οποία κατηγοριοποιούνται ανάλογα με διάφορα κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά που θα εξετάσουμε είναι (Στατήρη, 2011):

- Η χώρα προέλευσης των τουριστών
- Η χρονική διάρκεια του ταξιδιού και των τουριστικών δραστηριοτήτων
- Η κινητικότητα του τουρίστα κατά τη διάρκεια παραμονής του στον τουριστικό προορισμό
- Ο σκοπός του ταξιδιού

Η χώρα προέλευσης των τουριστών

Ανάλογα με τη χώρα από την οποία ένας τουρίστας ξεκινάει για να κάνει ένα ταξίδι, ο τουρισμός διακρίνεται σε **εγχώριο** και **διεθνή** τουρισμό. Ο εγχώριος τουρισμός αναφέρεται στους κατοίκους μιας χώρας που κάνουν τουρισμό εντός των συνόρων της χώρας που ζουν και κατοικούν μόνιμα. Για παράδειγμα, ένας κάτοικος της Αθήνας επισκέπτεται το νησί της Νάξου για τις διακοπές του. Ο διεθνής τουρισμός αναφέρεται στον τουρίστα που ταξιδεύει από τη χώρα-βάση του, από τη χώρα που διαμένει μόνιμα δηλαδή, προς μία ξένη χώρα. Ο διεθνής τουρισμός μπορεί να διακριθεί σε δύο επιμέρους κατηγορίες, τον Εξερχόμενο και τον Εισερχόμενο

τουρισμό. Ο εξερχόμενος τουρισμός περιλαμβάνει τουρίστες που ταξιδεύουν σε μια χώρα διαφορετική από τη χώρα μόνιμης κατοικίας και εργασίας τους, ενώ ο εισερχόμενος τουρισμός αναφέρεται στους τουρίστες που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας και ταξιδεύουν προς μια άλλη χώρα υποδοχής.

Επιπρόσθετα, ανάλογα με τη χώρα προέλευσης των τουριστών, ο τουρισμός μπορεί να διακριθεί σε **εσωτερικό τουρισμό** και **εθνικό τουρισμό**. Ο εσωτερικός τουρισμός χωρίζεται σε εγχώριο και εισερχόμενο, ενώ ο εθνικός τουρισμός περιλαμβάνει τον εγχώριο και τον εξωτερικό τουρισμό (Στατήρη, 2011).

Η χρονική διάρκεια του ταξιδιού

Η χρονική διάρκεια του ταξιδιού καθορίζει το είδος του τουρισμού ανάλογα με τον πόσο χρόνο περνάει ένας τουρίστας σε έναν προορισμό. Έτσι έχουμε τον **συνεχή τουρισμό** και τον **εποχικό τουρισμό** (Στατήρη, 2011). Ο συνεχής τουρισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί όλη τη διάρκεια του έτους, ενώ ο εποχικός τουρισμός εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις κλιματολογικές συνθήκες της χώρας υποδοχής (Γαλάνη-Μουτάφη, 2002). Στην Ελλάδα το είδος του τουρισμού που επικρατεί είναι ο εποχικός αφού βλέπουμε ότι ο τουρισμός αυξάνεται κατακόρυφα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (Στατήρη, 2011).

Η κινητικότητα του τουρίστα

Σε σχέση με την κινητικότητα του τουρίστα κατά τη διάρκεια της παραμονής του σε έναν τουριστικό προορισμό, ο τουρισμός μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε **στατικό** και **κινητικό**. Ο στατικός τουρισμός αφορά τουρίστες που παραμένουν στον τόπο-προορισμό για όλη ή σχεδόν όλη τη διάρκεια του ταξιδιού τους, ενώ ο κινητικός τουρισμός αφορά άτομα που συνεχώς μετακινούνται κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους (Στατήρη, 2011).

Ο σκοπός του ταξιδιού

Ο σκοπός του ταξιδιού είναι επίσης πολύ σημαντικός όσον αφορά στις διακρίσεις που μπορεί να πάρει η έννοια του τουρισμού. Συνεπώς, ανάλογα με τον σκοπό του ταξιδιού έχουμε τον **γενικό τουρισμό** και τον **ειδικό τουρισμό**. Ο γενικός τουρισμός είναι πιο μαζικός, ενώ ο ειδικός τουρισμός αναφέρεται σε συγκεκριμένους σκοπούς

του ταξιδιού που μπορεί να είναι επαγγελματικοί, ή συνεδριακοί ή ακόμα και για την απόκτηση νέων εμπειριών (Στατήρη, 2011).

1.3 Η Ιστορία του Τουρισμού

Ο τουρισμός και μάλιστα ο τουρισμός αναψυχής είναι ένα είδος ταξικού φαινομένου. Είναι αλήθεια ότι η πραγματοποίηση ενός ταξιδιού για τουριστικούς σκοπούς καθορίζεται σχεδόν εξ' ολοκλήρου από την οικονομική επιφάνεια του κάθε ατόμου, πράγμα που σημαίνει ότι το οικονομικό στοιχείο μπορεί να καθορίσει τη διάρκεια του ταξιδιού, την τοποθεσία, ακόμα και το είδος καταλύματος στο οποίο θα διαμείνει (Το ταξίδι και η σημασία του – Ο Τουρισμός και η σημασία του. Ανάκτηση από www.inews.gr).

Τα ταξίδια σε ξένους τόπους έχουν αρχίσει να πραγματοποιούνται από πολύ νωρίς. Οι Φοίνικες και οι Σουμέριοι διεξάγουν ταξίδια σε ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου και φτάνουν μέχρι την Κίνα, την Ινδία. Τα ταξίδια αυτά είχαν κυρίως εμπορικό χαρακτήρα. Από την άλλη μεριά οι Ευρωπαίοι πραγματοποιούσαν ταξίδια κυρίως με θρησκευτικό χαρακτήρα στη Μέση Ανατολή. Και οι αρχαίοι Ρωμαίοι συνήθιζαν να ταξιδεύουν, αλλά μέσα στα όρια της αυτοκρατορίας τους κατά κύριο λόγο. Οι Ρωμαίοι ταξίδευαν και στην Ελλάδα και στην Αίγυπτο για επαγγελματικούς σκοπούς, αλλά και για διασκέδαση. Τα ταξίδια στην αρχαία Ελλάδα είχαν κυρίως χαρακτήρα αθλητικό, αφού γίνονταν κατά κύριο λόγο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Ακόμη και προ Χριστού τα ταξίδια ήταν προνόμιο των λίγων, κυρίως των πλουσίων, που ταξίδευαν για να δουν από κοντά τα επτά θαύματα του τότε κόσμου.

Υπάρχουν αναφορές ότι ακόμη και από την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, περίπου στα 334 π.Χ., υπήρχαν κατά μέσο όρο 700.000 τουρίστες που επισκέπτονταν την Έφεσο ετησίως για αναψυχή, αλλά και για πολιτιστικούς λόγους. Κατά την περίοδο του Μεσαίωνα είχαμε την ανάπτυξη των ταξιδιών με θρησκευτικό περιεχόμενο. Οι Μουσουλμάνοι επισκέπτονταν τη Μέκκα, ενώ οι Χριστιανοί τους Άγιους Τόπους στην Ιερουσαλήμ. Κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα οι διπλωμάτες που δρούσαν και ζούσαν στην Ευρώπη, αλλά και διάφοροι Ευρωπαίοι επιχειρηματίες και διανοούμενοι πραγματοποιούσαν πολλά ταξίδια στο Παρίσι, τη Ρώμη, τη Φλωρεντία και σε άλλα κέντρα τεχνών και γραμμάτων της εποχής (Το ταξίδι και η σημασία του – Ο Τουρισμός και η σημασία του. Ανάκτηση από www.inews.gr).

Πιο συγκεκριμένα, η περίοδος των ταξιδιών ξεκινάει με την ανακάλυψη των πρώτων μεταφορικών μέσων που επιτρέπουν τις μετακινήσεις σε μεγάλες αποστάσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι περίπου το 1600 πχ κατασκευάζεται το πρώτο πολεμικό άρμα, το οποίο όμως χρησιμοποιείται και σαν μεταφορικό μέσο (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, Λύτρας, 2002).

Κάτι που προώθησε ακόμη περισσότερο την πραγματοποίηση των ταξιδιών ήταν η κατασκευή οδικών δικτύων. Επίσης η ειρήνη ανάμεσα στους λαούς και η χρήση κοινώς αποδεκτών νομισμάτων καθώς η ύπαρξη μιας γλώσσας κατανοητής από τους περισσότερους ήταν στοιχεία που επίσης βοήθησαν τα ταξίδια. Οι Σουμέριοι ήταν οι πρώτοι, σύμφωνα με αναφορές, που εκμεταλλεύτηκαν όλες αυτές τις παραμέτρους και κατάφεραν να κάνουν μεγάλα ταξίδια. Στη συνέχεια ακολούθησαν οι Ασσύριοι, οι Αιγύπτιοι, η Κρήτες της μινωικής περιόδου, οι Αχαιοί των Μυκηνών, οι Πέρσες, οι Έλληνες από την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου, οι Ρωμαίοι και οι άνθρωποι του Βυζαντίου (Ηγουμενάκης et al, 2002).

Η ιστορία του τουρισμού μπορεί να διαιρεθεί σε τέσσερις μεγάλες χρονικές περιόδους. Η πρώτη αφορά το μέσο της τρίτης χιλιετίας π.Χ. και τελειώνει όταν ο κόσμος αρχίζει να χρησιμοποιεί τους σιδηροδρόμους, περίπου δηλαδή το 1840. Η δεύτερη ιστορική περίοδος του τουρισμού τελειώνει όταν τελειώνει και ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος. Η τρίτη περίοδος διαρκεί μέχρι τη δεκαετία του 1970 ενώ η τέταρτη ιστορική περίοδος του τουρισμού φτάνει μέχρι και σήμερα. Στις τελευταίες χρονικές περιόδους του τουρισμού παρατηρείται μεγάλη ανάπτυξη και αυτό κάνει τις περιόδους αυτές να είναι πιο μικρές σε διάρκεια σε σχέση με τις πρώτες (Ηγουμενάκης et al, 2002).

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά στην ανάπτυξη της σύγχρονης τουριστικής βιομηχανίας στην Ελλάδα, η αλήθεια είναι ότι αυτή ξεκίνησε περίπου τη δεκαετία του 1950. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα δεν γνώρισε τον τουρισμό τότε. Από τα αρχαία χρόνια υπάρχουν αναφορές που θέλουν να πραγματοποιούνται ταξίδια στην Ελλάδα κυρίως για θρησκευτικούς λόγους. Αυτά τα ταξίδια αφορούσαν προσκυνήματα και τις διάφορες γιορτές που πραγματοποιούνταν στα διάφορα μέρη της Ελλάδας (Καρακουλέκα).

Από το 1900 παρατηρούνται στην Ελλάδα τα πρώτα ταξίδια με μορφή οργανωμένων εκδρομών. Βέβαια, οι δύο πόλεμοι που ακολούθησαν δεν άφησαν να αναπτυχθεί αυτό το εγχείρημα και έτσι σταδιακά αυτές οι οργανωμένες εκδρομές σταμάτησαν. Η δεκαετία του 1950 βρίσκει την Ελλάδα σε άθλια κατάσταση, αφού είχε περάσει από τους πολέμους αυτούς. Την εύκολη λύση στη δύσκολη οικονομική κατάσταση της Ελλάδας έρχεται να δώσει ο τουρισμός. Η τουριστική βιομηχανία που αρχίζει να μορφοποιείται εκμεταλλεύεται τις τουριστικές προϋποθέσεις που πληρεί η χώρα μας και έτσι ο τουρισμός κάνει τα πρώτα του βήματα. Ο ήλιος, η γαλάζια θάλασσα, το ήπιο κλίμα, η τέχνη, η ιστορία, ο πολιτισμός, το φυσικό περιβάλλον και φυσικά και η φιλοξενία των Ελλήνων βοήθησε σημαντικά στην ανάπτυξη των πρώτων σταδίων της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας (Καρακουλέκα).

Μετά τη δεκαετία του 1950 η τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας ξεκινάει και έχει και το κράτος να προσπαθεί να τη βοηθήσει. Τα οδικά δίκτυα βελτιώνονται και αρχίζουν να παρέχονται τα πρώτα δάνεια για την κατασκευή ξενοδοχειακών μονάδων και διαφόρων τουριστικών καταλυμάτων. Παράλληλα ξεκινάει και μια προσπάθεια για την εκπαίδευση επαγγελματιών στον τομέα του τουρισμού, ενώ διοργανώνονται και κρουαζιέρες στα ελληνικά νησιά, όπως επίσης και διάφορα φεστιβάλ (Καρακουλέκα).

Από το 1953 περίπου το τουριστικό ρεύμα προς τη χώρα μας αρχίζει να αυξάνεται, ενώ πλέον από το 1965 και μετά σταθεροποιείται. Περίπου την ίδια χρονική περίοδο, το 1963, αρχίζει να αναπτύσσεται και ο εσωτερικός τουρισμός στην Ελλάδα, πράγμα που σημαίνει ότι αυτό βοηθάει σημαντικά και στην περιφερειακή ανάπτυξη του τόπου (Καρακουλέκα).

Φυσικά, ο παραλιακός τουρισμός παρουσιάζει τεράστια ανάπτυξη και παίρνει μεγάλες διαστάσεις. Η Ελλάδα πλέον έχει αρχίσει να εκμεταλλεύεται τις απέραντες παραλίες που διαθέτει, ενώ κάθε περιοχή του τόπου προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τουριστικά τις ομορφιές της (Καρακουλέκα).

Στα αστικά κέντρα υπάρχει επίσης μεγάλη αύξηση του τουριστικού μοντέλου με τη δημιουργία μεγάλων τουριστικών μονάδων πολυτελείας. Το αρνητικό με αυτά τα μεγάλα ξενοδοχεία της εποχής είναι ότι φαίνεται να χτίστηκαν χωρίς την ύπαρξη κάποιου αρχιτεκτονικού ή πολεοδομικού περιορισμού, αλλά έφεραν ανάπτυξη σε ολόκληρη τη γύρω περιοχή (Καρακουλέκα).

1.4 Χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρισμού

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO-World Tourism Organization) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι το μοντέλου τουρισμού που φαίνεται να κυριαρχεί στις μέρες μας είναι αυτό του μαζικού τουρισμού και μάλιστα σε ποσοστό 80%. Ο σύγχρονος τουρισμός είναι κατά κύριο λόγο μαζικός λόγω της ευκολίας και της οικονομίας που προσφέρει αυτό το συγκεκριμένο είδος τουρισμού, αφού οι τουρίστες επί της ουσίας δεν χρειάζεται να κάνουν και πολλά, απλά και μόνο απολαμβάνουν τις διακοπές τους, ενώ επισκέπτονται κάποιον δημοφιλή προορισμό. Η Αβδελλή (2004) προσθέτει ότι αυτό που κυρίως ενδιαφέρει τον σύγχρονο τουρίστα είναι το τρίπτυχο «Ήλιος, Θάλασσα και Ξεξ», πράγμα που σημαίνει ότι ο σύγχρονος τουρίστας που θέλει να ακολουθήσει το μοτίβο του μαζικού τουρισμού έχει σαν στόχο του την ξεκούραση και τη διασκέδαση.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του σύγχρονου μαζικού τουρισμού είναι η κονσερβοποιημένη διασκέδαση. Αυτή η μορφή διασκέδασης δίνει στον τουρίστα μια γεύση από την κουλτούρα και τον πολιτισμό του τόπου που επισκέπτονται, χωρίς όμως να εμβαθύνει περισσότερο. Ένα καλό παράδειγμα είναι το ελληνικό συρτάκι που χορεύεται στους ελληνικούς προορισμούς, ή ο παραδοσιακός μουσακάς και η χωριάτικη σαλάτα (Αβδελλή, 2004).

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό του σύγχρονου μαζικού τουρισμού είναι τα αναμνηστικά που πωλούνται στα τουριστικά μέρη που συχνάζουν οι τουρίστες και που θέλουν να τα πάρουν μαζί τους όταν επιστρέψουν στη χώρα τους για να θυμούνται τις διακοπές τους στον συγκεκριμένο τουριστικό προορισμό. Αυτά τα αναμνηστικά, συνήθως, είναι βιομηχανοποιημένα και εργοστασιακά φτιαγμένα είδη που μοιάζουν με τα είδη της λαϊκής τέχνης που παράγει ο τουριστικός προορισμός, αλλά χωρίς να δίνουν χρηματικά οφέλη στην ίδια την περιοχή, αλλά στις βιομηχανίες που τα παράγουν. Στην Ελλάδα είναι γνωστά τα «τσολιαδάκια» και τα διάφορα αγαματάκια που απεικονίζουν κούρους, κόρες, είδωλα και άλλα (Αβδελλή, 2004).

Τέλος, ένας σύγχρονος τουρίστας που ολόκληρο το έτος εργάζεται σκληρά, επιθυμεί στις διακοπές του να έχει ανέσεις δυτικού τύπου που απολαμβάνει στην πατρίδα του. Αυτό σημαίνει ότι οι τουριστικοί προορισμοί προσπαθούν να παρέχουν τέτοιου είδους ανέσεις και υπηρεσίες στον σύγχρονο τουρίστα και μάλιστα πηγαίνουν και ένα

βήμα παρακάτω και παρέχουν ακόμα και φαγητά και διασκέδαση που ο τουρίστας έχει συνηθίσει να έχει και στην πατρίδα του (Αβδελλή, 2004).

1.5 Ο κοινωνικός ρόλος του τουρισμού

Ο τουρισμός, ως ένα παγκόσμιο πλέον φαινόμενο που επιδρά και επηρεάζει σημαντικά την κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ζωή του κάθε τουριστικού προορισμού, δεν αφορά μόνο την προνομιούχα, εύπορη κοινωνική τάξη, αλλά απευθύνεται σε όλους και αποτελεί μια ευρέως διαδεδομένη εμπειρία. Το φαινόμενο του τουρισμού έχει πολλές επιπτώσεις σε διάφορους τομείς, όπως για παράδειγμα είναι η περιφερειακή ανάπτυξη, οι μεταφορές, η δημόσια οικονομία, ο πολιτισμός, το φυσικό περιβάλλον, η τοπική αυτοδιοίκηση, η εργασία και η πολιτική των κυβερνήσεων και άλλα πολλά (Καραφλού, 2006).

Δεν είναι λίγοι οι τουριστικοί προορισμοί που έχουν καθιερώσει ως βασική βιομηχανία του τόπου τους τον τουρισμό, αφού με αυτόν τον τρόπο έχουν άμεσα κέρδη και δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Η τουριστική βιομηχανία μπορεί να είναι ακόμη και σωτήρια ειδικά για χώρες που δεν έχουν ανεπτυγμένη βιομηχανική οικονομία κι έτσι βασίζονται στον τουρισμό σαν κύρια πηγή εισοδήματος.

Βέβαια ο τουρισμός δεν προσφέρει μόνο οικονομικά οφέλη σε μια κοινωνία. Τα ταξίδια φέρνουν ανταλλαγή πολιτισμών και κουλτούρας αυτό έχει σημαντικές κοινωνικές επιδράσεις. Οι άνθρωποι που έχουν ταξιδέψει κι έχουν γνωρίσει τα ήθη και έθιμα άλλων λαών είναι πολύ πιο εύκολο να δεχτούν τη διαφορετικότητα του άλλου κι έτσι επιτυγχάνεται σταδιακά η αρμονική συμβίωση ανάμεσα στους ανθρώπους σε παγκόσμιο επίπεδο (Καραφλού, 2006).

Το 2002 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Council of the European Union) διεξήγαγε ψήφισμα για το μέλλον του τουρισμού στην Ευρώπη. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι εκεί σημειώθηκε πως ο τουρισμός θεωρείται ένας από τους πιο σπουδαίους τομείς για την οικονομία της Ευρώπης, κυρίως επειδή συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση του ΑΕΠ (Ακαθάριστου Ετήσιου Προϊόντος) των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και επειδή δημιουργεί συνεχώς νέες θέσεις εργασίας και επίπεδα απασχόλησης. Αυτό σημαίνει ότι ο τουρισμός προωθεί ενεργά την επίτευξη των στόχων της διαδικασίας της Λισσαβόνας για ανοικτή μέθοδο συντονισμού και

της διαδικασίας του Κάρντιφ για οικονομική μεταρρύθμιση, ενώ βοηθάει σημαντικά και τη δημιουργία μιας πραγματικής και αληθινής εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών. Επίσης, επισημάνθηκε πως ο τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία υψηλών στόχων που αφορούν την κοινωνική ευημερία των λαών και υψηλών επιπέδων απασχόλησης, ενώ συντελεί στην αειφόρο ανάπτυξη των τόπων-προορισμών και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, όλα αυτά μέσα στο επίπεδο μιας χώρας. Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο συντελεί στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, ενώ παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική συνοχή ανάμεσα στα κράτη-μέλη και φυσικά, συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη των στόχων σύγκλισης επίπεδο (Καραφλού, 2006).

Από αυτά μπορεί εύκολα να κατανοήσει κάποιος ότι ο τουρισμός, εκτός από όλα τα άλλα, συνεισφέρει στη μείωση των ποσοστών της ανεργίας και μάλιστα με τις επενδύσεις που προσελκύει σε τουριστικές υποδομές αναβαθμίζει και το βιοτικό επίπεδο των ντόπιων κατοίκων. Είναι γεγονός ότι ο τουρισμός δημιουργεί νέες θέσεις εργασίες και οι περισσότερες από αυτές δημιουργούνται σε χώρες αναπτυσσόμενες. Αυτό σημαίνει ότι ο τουρισμός στην ουσία βοηθάει στην εξίσωση των οικονομικών ευκαιριών ανάμεσα στις χώρες καθώς και στην τόνωση της περιφερειακής τους ανάπτυξης. Το περιοδικό Explore (1982) αναφέρει ότι ο M. D. Davis είχε κάνει εκτιμήσεις για το μέλλον του τουρισμού που έλεγαν ότι ο τουρισμός είναι για τις αναπτυσσόμενες χώρες η βασική πηγή ενέργειας που θα τους δώσει την κινητήριο δύναμη να αναπτυχθούν, όπως ακριβώς έκανε η ανάπτυξη της βιομηχανίας τον 19ο αιώνα για την Ευρώπη (Καραφλού, 2006).

Ο ρόλος του τουρισμού καθορίζεται επίσης σε μεγάλο βαθμό και από τη συνοχή και δέσιμο των κοινωνικών δομών των ντόπιων κατοίκων, διότι ο τουρισμός, όπως και όλα τα φαινόμενα, επιδρά σημαντικά σε όλα τα επίπεδα της ζωής των ντόπιων κατοίκων και μάλιστα αυτή η επίδραση μπορεί να είναι και θετική και αρνητική. Τα θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα του τουρισμού κυρίως εξαρτώνται και από το είδος τουρισμού που προσελκύει ο κάθε προορισμός (Καραφλού, 2006).

Είναι συνηθισμένη πρακτική, όταν ένας τόπος αρχίσει να αναπτύσσεται τουριστικά, οι κάτοικοι να έχουν την πρόθεση να παρατούν τα επαγγέλματα που έκαναν μέχρι εκείνη τη στιγμή και να στρέφονται προς τα τουριστικά επαγγέλματα, διότι πιστεύουν ότι έτσι θα αυξηθεί το εισόδημά τους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αποδυναμώνονται παραδοσιακά επαγγέλματα που συντηρούσαν την περιοχή για

αιώνες. Αυτό που γίνεται τις περισσότερες φορές είναι οι νέοι να προτιμούν τα τουριστικά επαγγέλματα και οι γηραιότεροι να συνεχίζουν τα παραδοσιακά επαγγέλματα της περιοχής, που συνήθως αφορούν τον αγροτικό ή αλιευτικό τομέα. (Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, 2005: 41-42).

Από την άλλη πλευρά σημαντική είναι και η αλληλεπίδραση του ντόπιου με τον ξένο τουρίστα, που δεν μένει σε μια οικονομική συναλλαγή, αλλά επεκτείνεται σε πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο. Οι δύο κουλτούρες αναπόφευκτα έρχονται σε επαφή κι αυτό μπορεί να προκαλέσει θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις μακροπρόθεσμα στα ήθη και στα έθιμα, τους θεσμούς και τα κοινωνικά πρότυπα των κατοίκων που ζουν στον τρόπο-προορισμό. Αυτό το φαινόμενο είναι ακόμα πιο έντονο όταν ο τουριστικός προορισμός είναι στα πρώτα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης. Σε αυτή την περίπτωση οι ντόπιοι κάτοικοι, κυρίως οι νεαροί στην ηλικία, εντυπωσιάζονται και επηρεάζονται από την ξένη κουλτούρα πολύ εύκολα, ενώ η αρχίζουν να μιμούνται τις ξενόφερτες συμπεριφορές χωρίς κριτική σκέψη. Βέβαια, όσο η τουριστική ανάπτυξη εξελίσσεται, οι ντόπιοι κάτοικοι δεν εντυπωσιάζονται τόσο εύκολα, αλλά αντίθετα αρχίζουν να βλέπουν τον τουρίστα σαν ένα μέσο εύκολου πλουτισμού.

Τέλος, σύμφωνα με τον Λύτρα (1998) ο ρόλος του τουρισμού δεν μπορεί να είναι ποτέ αποκλειστικά θετικός ή αρνητικός. Αντίθετα, ο τουρισμός είναι ένα μείγμα επιδράσεων ταυτόχρονα θετικών και αρνητικών, που όμως μπορούν να ελεγχθούν μόνο μέσω μιας ορθολογικής τουριστικής πολιτικής (Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, 2005: 41-42).

Κεφάλαιο 2: Εναλλακτικός τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που πραγματικά σέβεται τον άνθρωπο και τη φύση. Βοηθάει ουσιαστικά τον τουρίστα-ταξιδιώτη να επαναπροσδιορίσει την σχέση του με το περιβάλλον και ταυτόχρονα ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού.

Επίσης είναι αρκετά σημαντικό το γεγονός ότι και οι τουρίστες πλέον έχουν κουραστεί από τον τυποποιημένο, μαζικό τουρισμό που έχει κορεστεί και αποζητούν τουριστικές λύσεις που θα τους χαλαρώσουν αλλά και θα τους φέρουν πιο κοντά με τη φύση, ανακαλύπτοντας κάτι διαφορετικό και καινούριο.

2.1 Ορισμός

Είναι αλήθεια ότι στο παρελθόν ήταν αρκετοί εκείνοι που επέμειναν στην ανάπτυξη, την μαζικοποίηση και την εκβιομηχάνιση των κλασικών μορφών τουρισμού (Barquero 1991). Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μην μπορούν οι τουριστικοί φορείς να κατανοήσουν και να αντιληφθούν ότι στην ουσία ότι υπάρχουν κι άλλες μορφές τουρισμού, εναλλακτικές, που δεν μένουν μόνο στα τουριστικά στα αστικά κέντρα αλλά μπορούν να εκμεταλλευτούν και περιοχές της υπαίθρου. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε ένα μεγάλο κενό στον τουρισμό που είχε σαν συνέπεια να αρχίσουν να ψάχνουν οι τουρίστες όλο και περισσότερους εναλλακτικούς τουριστικούς προορισμούς. Έτσι λοιπόν, παρατηρείται μια αύξηση στη ζήτηση του εναλλακτικού τουρισμού, πράγμα το οποίο βοήθησε σημαντικά και στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού που άρχισαν να φαίνονται στο οικοσύστημα, στο φυσικό περιβάλλον και στον ντόπιο πληθυσμό (Romeril 1985).

Όμως τελικά, τι είναι ο εναλλακτικός τουρισμός και πώς μπορεί να οριστεί; Σε γενικές γραμμές, εναλλακτικός τουρισμός είναι η μερική αντικατάσταση ορισμένων στοιχείων της μαζικοποίησης του συμβατικού τουρισμού με στοιχεία του εναλλακτικού τουρισμού. Τα στοιχεία αυτά είναι οι αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού, συμβατικού τουρισμού και όλες εκείνες οι πρακτικές που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του. συνεπώς, κάποιος θα μπορούσε να πει ότι μορφές εναλλακτικού

τουρισμού είναι εκείνες οι μορφές τουρισμού που στην ουσία είναι εντελώς αντίθετες σε φιλοσοφία και πρακτική με τις συμβατικές μαζικές μορφές τουρισμού.

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια σύγχρονη μορφή ανάπτυξης, η οποία με το πέρασμα των χρόνων έχει πάρει πολλές ονομασίες. Έτσι, έχουν κατά καιρούς ακουστεί πολλά προσδιοριστικά επίθετα για τον εναλλακτικό τουρισμό. Μερικά από αυτά είναι ήπιος τουρισμός, υπεύθυνος τουρισμός, ελεγχόμενος τουρισμός, μικρής κλίμακας τουρισμός, οικοτουρισμός, πράσινος τουρισμός και άλλα, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που το συγκεκριμένο είδος τουρισμού φέρει επίθετα όπως, διαφορετικός τουρισμός, συμμετοχικός τουρισμός και παρορμητικός τουρισμός. Αυτοί οι χαρακτηρισμοί, βεβαίως, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να δώσουν μια σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα για το τι είναι ακριβώς ο εναλλακτικός τουρισμός, αφού στην ουσία πρόκειται για αόριστες εκφράσεις (Ανδριώτης, 2003).

Ένας πιο ολοκληρωμένος και κατατοπιστικός ορισμός για τον εναλλακτικό τουρισμό έρχεται από τον Inskeep (1991: 166). Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι ένα είδος τουρισμού που έχει μικρή κλίμακα, ενώ τον χαρακτηρίζει η αντισυμβατικότητα και ο σεβασμός προς την κοινωνία και το φυσικό περιβάλλον, σε αντίθεση με τον συμβατικό, μαζικό τουρισμό.

Άλλος ένας ορισμός για τον εναλλακτικό τουρισμό αναφέρει ότι πρόκειται για μια πολύ συγκεκριμένη μορφή τουρισμού που δίνει εκείνη την μοναδική ευκαιρία στους τουρίστες αλλά και στους ντόπιους κατοίκους του τόπου-προορισμού να αποκτήσουν καινούριες εμπειρίες από κοινού, ενώ ταυτόχρονα δείχνουν τον απαραίτητο σεβασμό ο ένας για τον άλλο και για την κουλτούρα και τον πολιτισμό που ο καθένας τους κουβαλάει. Ο ίδιος ορισμός επίσης υπογραμμίζει τον σεβασμό στις κοινές κοινωνικές αξίες και αρχές και φυσικά τον σεβασμό προς το περιβάλλον και τη φύση του τουριστικού προορισμού (Eadington, Smith, 1992: 1-12).

Ο Butler (1990: 40-45) στην προσπάθειά του να δώσει έναν ορισμό για τον εναλλακτικό τουρισμό αναφέρει ότι αυτή η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού δεν έχει πολλές αρνητικές επιπτώσεις, τόσες πολλές ο μαζικός τουρισμός τουλάχιστον. Αυτή η διαπίστωση, βέβαια, ότι δηλαδή ο εναλλακτικός τουρισμός δεν φέρει τις αρνητικές συνέπειες του μαζικού τουρισμού δεν οδηγεί απαραίτητα στο συμπέρασμα ότι στερείται και τις θετικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού. Αυτό σημαίνει απλά ότι

ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που ενώ δεν έχει τόσες πολλές αρνητικές συνέπειες όσο ο μαζικός τουρισμός, φέρει κάποια από τα πλεονεκτήματά του, όπως για παράδειγμα είναι τα οικονομικά οφέλη και η περιφερειακή ανάπτυξη.

Τέλος, ένας άλλος ορισμός για τον εναλλακτικό τουρισμό, του Fennel (2001: 32) αναφέρει ότι τελικά αυτή η μορφή τουρισμού μπορεί να δώσει ευκαιρίες σε τουριστικούς προορισμούς, ώστε αυτοί να μπορέσουν να αναπτύξουν και να κατασκευάσουν τις κατάλληλες τουριστικές υποδομές και τις ανωδομές, με την οικονομική βοήθεια που τους προσφέρει. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι τουριστικοί προορισμοί αυτοί να μην χρειάζονται εξωτερική βοήθεια από ξένους επιχειρηματίες, αλλά να στηρίζονται στα δικά τους πόδια και με αυτόν τον τρόπο να βγαίνουν κερδισμένοι σε πολλούς τομείς (Ανδριώτης, 2003).

Συμπερασματικά, λοιπόν, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια ιδιαίτερη μορφή τουρισμού μικρής κλίμακας. Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει ορισμένα πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, μερικά εκ των οποίων είναι η μη συμβατική φύση του και το γεγονός ότι ιδεολογικά αλλά και πρακτικά στέκεται σε εντελώς αντίθετες κατευθύνσεις από τον μαζικό, συμβατικό τουρισμό. Οι τουρίστες που προτιμούν τον εναλλακτικό τουρισμό δείχνουν μεγάλη ευαισθησία ως προς την τοπική κοινωνία και κουλτούρα, ενώ σέβονται και προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Συνεπώς, αυτό σημαίνει ότι ο εναλλακτικός τουρισμός προωθεί κάθε τουριστική μορφή που ευαισθητοποιείται και σέβεται το φυσικό περιβάλλον του τουριστικού προορισμού και τους ντόπιους κατοίκους του, ενώ παράλληλα παρουσιάζει μια σειρά από θετικές συνεπακόλουθες επιδράσεις.

2.2 Κατηγορίες εναλλακτικού τουρισμού

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια πολύ ιδιαίτερη κατηγορία του τουρισμού που μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα. Σε γενικές γραμμές ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να πάρει πολλές μορφές, μερικές από τις οποίες είναι οι ακόλουθες: (Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, 2012)

- Αγροτουρισμός
- Οικοτουρισμός

- Τουρισμός υγείας
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Τουρισμός Περιπέτειας
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Πολιτισμικός και Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Επαγγελματικός – Συνεδριακός τουρισμός

Θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε μερικά από τα παραπάνω είδη του εναλλακτικού τουρισμού πιο αναλυτικά:

Αγροτουρισμός:

Ο αγροτουρισμός είναι εκείνη η συγκεκριμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύσσεται μακριά από τις πόλεις. Απασχολεί κατά βάση ανθρώπους που ασχολούνται με τον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα της παραγωγής και μάλιστα οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον αγροτουρισμό έχουν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οικογενειακό ή συνεταιριστικό χαρακτήρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο αγροτουρισμός δεν προσφέρει μόνο τουριστικές υπηρεσίες αλλά και τουριστικά αγαθά (Αποστολόπουλος & Σδράλη, 2009).

Ο αγροτουρισμός έχει σαν σκοπό του να κάνει τον επισκέπτη να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές και να έρθει πραγματικά κοντά στον αγρότη, τις καθημερινές εργασίες του, τα προϊόντα που παράγονται στον συγκεκριμένο τόπο και φυσικά με την καθημερινή ζωή των αγροτών, την κουλτούρα και τον πολιτισμό τους. Ο αγροτουρίστας σέβεται το φυσικό περιβάλλον του τουριστικού προορισμού και τις παραδόσεις του τόπου. Επίσης ο αγροτουρισμός έχει σαν βασικό του στοιχείο ότι θέλει να αξιοποιήσει τους φυσικούς πόρους του τουριστικού προορισμού χωρίς να τους εξαντλεί, ενώ επιδιώκει και στην επιστροφή των ντόπιων που είχαν αφήσει την πατρίδα τους για να βρουν μια καλύτερη τύχη σε κάποιο μεγάλο αστικό κέντρο. Ο αγροτουρισμός επίσης ενισχύει την τοπική οικονομία και ανεβάζει το βιοτικό και πολιτισμικό επίπεδο των ντόπιων κατοίκων (Αποστολόπουλος & Σδράλη, 2009).

Οικοτουρισμός:

Ο οικοτουρισμός έχει σαν σκοπό του την αξιοποίηση και την ανάδειξη των φυσικών πόρων και της φυσικής ομορφιάς ενός τόπου. Είναι αλήθεια ότι υπάρχουν κάποιοι τόποι με εξαιρετικές και πολύ ιδιαίτερες ομορφιές που έχουν μεγάλη οικολογική αξία. Με λίγα λόγια, ο οικοτουρισμός είναι ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού που συμβάλλει στη διατήρηση των βιοτόπων και του φυσικού περιβάλλοντος του τουριστικού προορισμού και μάλιστα χαρακτηρίζεται συχνά και ως φυσικός τουρισμός. Ο οικοτουρισμός συνδυάζει την οικονομική ανάπτυξη του τόπου-προορισμού με τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντός της και με την διαφύλαξη της ιστορίας και του πολιτισμού της.

Όσον αφορά για την Ελλάδα, η χώρα μας διαθέτει μια μεγάλη ποικιλία φυσικού περιβάλλοντος και μπορεί να συνδυάσει μια πολύ ιδιαίτερη μορφολογία εδάφους μαζί με τεράστιες αντιθέσεις που εμφανίζονται σε βουνό και θάλασσα (Εφημερίδα Εξπρές, Εναλλακτικός τουρισμός ως αντίβαρο στον μαζικό τουρισμό, σε ημερίδα του MEDASSET, 2011).

Τουρισμός Υγείας:

Ο τουρισμός υγείας έχει σαν σκοπό του την προώθηση της υγείας, η σωματική και η ψυχική και διακρίνεται συνήθως σε επιμέρους κατηγορίες, όπως σε θεραπευτικό-ιαματικό τουρισμό, σε τουρισμό που απευθύνεται σε άτομα με ειδικές ανάγκες και σε τουρισμό υγιεινής και φυσικής διαβίωσης.

Η Ελλάδα διαθέτει πολλές ιαματικές πηγές που είναι βασικό στοιχείο του θεραπευτικού – ιαματικού τουρισμού. Αυτό σημαίνει ότι στη χώρα μας ο τουρισμός υγείας έχει κάποιες βασικές υποδομές και μπορεί να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο ώστε να μην αφορά μόνο άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας, αλλά και άτομα νεότερης ηλικίας (Κληρονόμου, 2012).

Θρησκευτικός Τουρισμός:

Οι τουρίστες που προτιμούν τον θρησκευτικό τουρισμό είναι άτομα που επιθυμούν να ταξιδέψουν με σκοπό το προσκύνημα σε κάποιον ιερό τόπο. Αυτά τα ταξίδια

συνήθως δεν έχουν μόνο θρησκευτικό ενδιαφέρον, αλλά παρουσιάζουν τις περισσότερες φορές και ιστορικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον (Σφακιανάκης, 2000β).

Στην Ελλάδα ο θρησκευτικός τουρισμός δεν παρουσιάζει μεγάλη κινητικότητα, αν και υπάρχουν σημεία θρησκευτικού ενδιαφέροντος. Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα είναι κατά βάση εσωτερικός με επισκέψεις σε μονές και εκκλησίες ή ακόμα και σε άλλα μέρη που παρουσιάζουν κάποιο θρησκευτικό ενδιαφέρον, αλλά φαίνεται ότι το συγκεκριμένο είδος τουρισμού είναι ραγδαία αναπτυσσόμενο (Πουτέτση, 2011).

Ορεινός Τουρισμός:

Ο ορεινός τουρισμός γίνεται, όπως είναι λογικό, σε ορεινά μέρη, δηλαδή σε βουνά. Σε γενικές γραμμές ο ορεινός τουρισμός είναι συνδυασμένος με αθλητικές δραστηριότητες, όπως πεζοπορία, σκι στο χιόνι, ράφτινγκ ή ακόμα και σπηλαιολογία (Ανδριώτης, 2003).

Το βασικό χαρακτηριστικό του ορεινού τουρισμού είναι ότι όλες οι τουριστικές δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα σε ορεινές περιοχές. Η Ελλάδα είναι κατά κύριο λόγο μια χώρα ορεινή, που μπορεί να έχει μεγάλη ανάπτυξη στον ορεινό τουρισμό. Το μόνο που χρειάζεται είναι να αναπτυχθούν οι κατάλληλες υποδομές και τα καταλύματα που θα φιλοξενήσουν τους τουρίστες, αλλά θα ήταν απαραίτητη προϋπόθεση αυτά τα καταλύματα να ήταν κατασκευασμένα με τέτοιο τρόπο, ώστε να εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον (Ανδριώτης, 2003).

Αθλητικός Τουρισμός:

Ο τουρίστας που προτιμά τον αθλητικό τουρισμό επιλέγει να ασκείται κατά τη διάρκεια των διακοπών του. Ο σκοπός, λοιπόν, του αθλητικού τουρισμού είναι η προβολή της άθλησης και των πλεονεκτημάτων που αυτή παρουσιάζει και την υγεία. Στην ουσία, ο τουρισμός άθλησης είναι εκείνο το είδος εναλλακτικού τουρισμού που εσωκλείει όλες τις μορφές αθλητικών δραστηριοτήτων είτε ο τουρίστας συμμετέχει ενεργά σαν αθλητής είτε παθητικά σαν θεατής και που περιλαμβάνει κάποια μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας του τουρίστα (Τερζάκης, 2002).

Ο τουρισμός άθλησης χωρίζεται σε τουρισμό φιλάθλων που μετακινούνται από τον ένα τόπο στον άλλον για να ακολουθήσουν και να στηρίξουν την αγαπημένη τους ομάδα στους διάφορους αγώνες, σε τουρισμό αθλητών που μετακινούνται για να μπορέσουν να αφοσιωθούν στις προπονήσεις τους και τέλος σε τουρισμό άθλησης τουριστών που επιθυμούν απλά να καταπιαστούν με κάποιο άθλημα ερασιτεχνικά για κάποια συγκεκριμένη χρονική περίοδο (Τερζάκης, 2002).

Τουρισμός Περιπέτειας:

Ο τουρισμός περιπέτειας αναφέρεται σε όσους τουρίστες επιθυμούν να περάσουν τον χρόνο τους στην ύπαιθρο κάνοντας δραστηριότητες που τους εξιτάρουν, όπως για παράδειγμα υπαίθρια διανυκτέρευση, νυχτερινός περίπατος, εξερευνήσεις, καθώς και οδοιπορίες σε δυσπρόσιτες περιοχές. Ο τουρισμός περιπέτειας περιλαμβάνει το στοιχείο του κινδύνου και της έκπληξης για τα απροσδόκητα και αναπάντεχα γεγονότα που μπορεί να συμβούν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Άλλες δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στον τουρισμό περιπέτειας είναι το καγιάκ, η ιστιοπλοΐα, το σαφάρι, η αναρρίχηση, το ράφτινγκ, η καταρρίχηση και άλλα (Βελισσαρίου, 2000).

Ο τουρισμός περιπέτειας μπορεί να διαχωριστεί σε τουρισμό εξερευνήσεων, σε τουρισμό επιβίωσης και προσανατολισμού και σε τουρισμό σαφάρι ή κνηνητικός τουρισμός (Βελισσαρίου, 2000).

Θαλάσσιος Τουρισμός:

Ο θαλάσσιος τουρισμός περιλαμβάνει δραστηριότητες στη θάλασσα. Αυτές οι δραστηριότητες έχουν ψυχαγωγικό και αθλητικό χαρακτήρα, ενώ μπορεί να συμπεριλαμβάνουν κρουαζιέρες, θαλάσσιες περιηγήσεις με σκάφη και θαλασσοθεραπείες (Ηγουμενάκης et al, 1989). Ο τουρισμός της θάλασσας είναι ένα σύνολο από τουριστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε περιοχές που είναι κοντά σε θάλασσα ή ακόμα και μέσα στη θάλασσα (Ηγουμενάκης, 2008).

Ο Σωτηριάδης διαχωρίζει τον θαλάσσιο τουρισμό σε δύο μέρη: στις κρουαζιέρες και στο yachting (Κληρονόμου, 2012).

Πολιτιστικός / Εκπαιδευτικός Τουρισμός:

Σύμφωνα με τον Gartner (1996) ο πολιτιστικός τουρισμός αφορά τουρίστες που θέλουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να μάθουν στοιχεία και πληροφορίες για την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής στην οποία πραγματοποιούν τις διακοπές τους. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού αναφέρει ότι ο πολιτισμικός ή εκπαιδευτικός τουρισμός έχει σαν βασικό του κίνητρο το στοιχείο του πολιτισμού και της κουλτούρας, ενώ περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως επισκέψεις σε μουσεία, σε αρχαιολογικούς χώρους, σε παραστάσεις μουσικές, θεατρικές και φεστιβάλ, ενώ δεν αποκλείει και τη μελέτη και την προσεκτική παρατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής καθώς και των ντόπιων κατοίκων (Κληρονόμου, 2012).

Επαγγελματικός – Συνεδριακός Τουρισμός:

Ο επαγγελματικός τουρισμός περιλαμβάνει τον συνεδριακό και τον εκθεσιακό τουρισμό. Αυτά τα ταξίδια πραγματοποιούνται συνήθως από επαγγελματίες που επισκέπτονται άλλους τόπους για επαγγελματικούς σκοπούς. Έτσι λοιπόν, σε αυτό το είδος τουρισμού έχουμε οργανώσεις συνεδρίων και εκθέσεων που μπορεί να έχουν τοπικό ή ακόμα και διεθνή χαρακτήρα. Αυτό το είδος τουρισμού είναι αρκετά απαιτητικό, διότι οι άνθρωποι που πραγματοποιούν τέτοιου είδους ταξίδια είναι άτομα που αποζητούν ξεχωριστές τουριστικές υπηρεσίες. Ο επαγγελματικός τουρισμός έχει πολύ συγκεκριμένα και ιδιαίτερα κίνητρα, και αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να ακολουθήσει μια σειρά από πολύ προσεκτικές κινήσεις οργάνωσης, ενώ φυσικά θα πρέπει να υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές και το κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό (Κληρονόμου, 2012).

Θα αναφερθούμε αναλυτικότερα στον επαγγελματικό τουρισμό και πιο συγκεκριμένα στον συνεδριακό τουρισμό σε επόμενο κεφάλαιο.

Φυσικά και υπάρχουν και άλλα είδη εναλλακτικού τουρισμού. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αποφασίσαμε να αναφερθούμε στα πιο σημαντικά και τα πιο διαδεδομένα.

2.3 Τα Χαρακτηριστικά του Εναλλακτικού Τουρίστα

Ο εναλλακτικός τουρίστας δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να συγχέεται νοηματικά με τον τουρίστα του μαζικού τουρισμού. Ο μαζικός τουρίστας είναι ένας τουρίστας που του συμπεριφέρονται σαν ένα απρόσωπο πελάτη ή καταναλωτή. Αντίθετα, ο εναλλακτικός τουρίστας είναι ένας τουρίστας που επιθυμεί να λάβει τουριστικές υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις δικές του μοναδικές ανάγκες και επιθυμίες (Cohen 1979).

Οι διαφορές που έχει ο εναλλακτικός με τον μαζικό τουρίστα είναι πολλές και σημαντικές και μάλιστα έχει αρκετό ενδιαφέρον να τις μελετήσουμε σε αυτό το σημείο, για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε καλύτερα και σε βάθος την ψυχολογία του εναλλακτικού τουρίστα και πώς μπορούμε να εξυπηρετήσουμε καλύτερα τις ανάγκες του (Laarman & Durst, 1987).

Ο τουρίστας που επιθυμεί να ακολουθήσει μια πιο εναλλακτική μορφή τουρισμού είναι ένας άνθρωπος που θέλει συνεχώς να ανακαλύπτει νέους δρόμους και τρόπους για τη διασκέδασή του, θέλει να βρίσκει νέα μέρη και φυσικά έχει έντονο μέσα του το αίσθημα της περιπέτειας. Ο εναλλακτικός τουρισμός του προσφέρει όλα αυτά τα στοιχεία, διότι του εξάπτει την περιέργεια για νέες εμπειρίες και τον βγάζει από την κουραστική καθημερινότητά του, γεμίζοντάς τον γνώσεις και εμπλουτίζοντας τα συναισθήματά του.

Αυτό ακριβώς είναι και το βασικό χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρισμού που αρέσει σε αυτό το συγκεκριμένο είδος του τουρίστα. Ο εναλλακτικός τουρίστας προσπαθεί να ξεφύγει από τα μεγάλα αστικά κέντρα που συνήθως ζει και εργάζεται και θέλει να ζήσει διαφορετικά, να έχει ξεχωριστές εμπειρίες και τελικά να απομακρυνθεί από την καθημερινή ζωή του όσο πιο πολύ γίνεται. Είναι επίσης σημαντικό για τον εναλλακτικό τουρίστα να μπορέσει να δημιουργήσει δεσμούς και να κατανοήσει τους ντόπιους κατοίκους της περιοχής που επισκέπτεται, έτσι ώστε να μην τον βλέπουν σαν πελάτη, αλλά σαν φίλο, παίρνοντας μέρος στη δική τους καθημερινότητα (Laarman & Durst, 1987).

Ο εναλλακτικός τουρίστας δεν ψάχνει να βρει τις πιο εξελιγμένες τουριστικές υποδομές. Του είναι αρκετό ένα απλό κατάλυμα με τις βασικές ανέσεις. Επίσης σημαντικό χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρίστα είναι και ο χρόνος που διαμένει σε μια περιοχή. Επειδή ακριβώς θέλει να γνωρίσει την περιοχή καλύτερα και να έρθει πιο κοντά με τους ντόπιους κατοίκους, διαλέγει να μείνει στην περιοχή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, σίγουρα μεγαλύτερο από τον μαζικό τουρίστα.

Σε γενικές γραμμές, είναι αλήθεια ότι τις περισσότερες φορές ο εναλλακτικός τουρίστας έχει μεγαλύτερο διαθέσιμο εισόδημα από ό,τι ο τουρίστας του μαζικού τουρισμού. Αυτό σημαίνει, λοιπόν, ότι ο τουρίστας του εναλλακτικού τουρισμού δεν έχει την ανάγκη να επιλέξει ένα πακέτο τουρισμού που είναι συνήθως σε προσφορά και άρα σε χαμηλότερη τιμή. Αντί γι' αυτό επιλέγει να κάνει το ταξίδι μόνος του ή ακόμη και μέσα σε μικρές ομάδες που όμως έχουν την ίδια φιλοσοφία και τα ίδια κίνητρα για να πραγματοποιήσουν το συγκεκριμένο ταξίδι (Laarman & Durst, 1987).

Φυσικά, ο εναλλακτικός τουρίστας είναι ένας μορφωμένος τουρίστας. Αυτό σημαίνει ότι γενικότερα έχει υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τον μαζικό τουρίστα, αλλά ταυτόχρονα έχει και μια καλή γενική και τουριστική μόρφωση. Αυτό σημαίνει ότι ο εναλλακτικός τουρίστας θα προγραμματίσει το ταξίδι του με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να αποκομίσει όσο το δυνατόν περισσότερες γνώσεις από τον τουριστικό προορισμό που έχει επιλέξει, ενώ θα προσπαθήσει να οργανώσει το ταξίδι του προσεκτικά από πριν, αφού πρώτα έχει συλλέξει κι έχει μελετήσει πληροφορίες που αφορούν τον τόπο-προορισμό που θα ταξιδέψει (Laarman & Durst, 1987).

Με άλλα λόγια, ο εναλλακτικός τουρίστας προσπαθεί να μείνει μακριά από τις αστικές μεγαλουπόλεις και τον πολιτισμό όσο περισσότερο μπορεί, ενώ δεν ψάχνει να βρει κάποια τουριστική υποδομή, σε αντίθεση με τον τουρίστα του μαζικού τουρισμού. Ο εναλλακτικός τουρίστας θέλει την έξαψη της περιέργειάς του, του αρέσει το αίσθημα της περιπέτειας και της περιήγησης, ενώ θέλει να βρίσκει μέρη και τοποθεσίες που κανείς πριν δεν έχει επισκεφτεί. Δεν του αρκεί η επιφανειακή επαφή με τους ντόπιους κατοίκους, αλλά θέλει να δημιουργεί διαύλους επικοινωνίας μαζί τους και μάλιστα του αρέσει να μαθαίνει πράγματα από τους ντόπιους για την καθημερινότητά τους και για τον τρόπο ζωής τους. Τέλος, ο εναλλακτικός τουρίστας έχει μεγαλύτερα έσοδα από τον μαζικό τουρίστα και έτσι έχει την πολυτέλεια να μένει σε έναν τόπο για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (Λακιάρα, 2010).

2.4 Τα κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα

Είδαμε ότι ο εναλλακτικός τουρίστας είναι πολύ διαφορετικός από τον τουρίστα που επιλέγει τον μαζικό τουρισμό, συνεπώς θα διαφέρουν κατά πολύ και τα κίνητρά τους. Ο εναλλακτικός τουρίστας πραγματοποιεί ένα ταξίδι επειδή έχει στο μυαλό του κάποιον συγκεκριμένο σκοπό και επειδή αναζητά την αυθεντική και όχι την τυποποιημένη τουριστική εμπειρία. Επίσης ο εναλλακτικός τουρίστας πραγματοποιεί ορισμένες πολύ ιδιαίτερες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του και της παραμονής του σε κάποιον προορισμό κι έτσι, μέσω αυτής της ξεχωριστής εμπειρίας προσπαθεί να ολοκληρωθεί ως άτομο και να καλύψει ένα μεγάλο μέρος των εσωτερικών του αναγκών.

Ένα από τα πιο βασικά κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα είναι η απομόνωση. Θέλοντας να ξεφύγει από την πολύβουη πόλη στην οποία ζει και εργάζεται, επιθυμεί στις διακοπές του να απομονωθεί και να βρει και πάλι τον εαυτό του. Μάλιστα είναι χαρακτηριστικό ότι αυτή η απομόνωση μπορεί να πάρει διάφορες μορφές και μέσα από την κάθε μορφή απομόνωσης να καταφέρει ο εναλλακτικός τουρίστας να ικανοποιήσει διαφορετικές ανάγκες και να εκπληρώσει άλλες επιθυμίες και ενδιαφέροντα του (Ανδριώτης, 2003).

Έτσι λοιπόν, την ίδια στιγμή που κάποιοι νέοι εναλλακτικοί τουρίστες επιθυμούν να αθληθούν και να ταυτόχρονα να απολαύσουν ένα χειμερινό τοπίο πάνω σε ένα βουνό θα επιλέξουν τον ορεινό τουρισμό, ενώ κάποιοι εναλλακτικοί τουρίστες μεγαλύτεροι σε ηλικία θα προτιμήσουν ένα ταξίδι που σκοπό του θα έχει το προσκύνημα σε άγιους τόπους, δηλαδή τον θρησκευτικό τουρισμό ή ακόμα και επισκέψεις σε ιαματικές λουτροπόλεις, δηλαδή τον τουρισμό υγείας. Το ζητούμενο είναι ότι και οι δύο αυτές κατηγορίες έχουν κάποιο κίνητρο για να κάνουν εναλλακτικό τουρισμό, ακόμα κι αν το κίνητρο αυτό καλύπτει εντελώς διαφορετικές ανάγκες και επιθυμίες.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι ο εναλλακτικός τουρίστας διαφέρει σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον μαζικό τουρίστα, διότι έχει πολύ συγκεκριμένα κίνητρα και ζητάει να βρει ένα πιο βαθύ νόημα στις διακοπές του, σε αντίθεση με τον μαζικό τουρίστα που κατά βάση θεωρείται ως άτομο επιφανειακό και ψυχαναγκαστικό (Cazes, 1989). Αυτό δείχνει ότι ο εναλλακτικός τουρίστας θέλει να παίρνει ενεργά

μέρος και να συμμετέχει ενεργά σε όλες τις τουριστικές ενέργειες και δράσεις και να μην παραμένει παθητικός θεατής σε αυτά που διαδραματίζονται γύρω του.

Με άλλα λόγια, συνοψίζοντας, τα κίνητρα που έχει ένας τουρίστας που προτιμά τον εναλλακτικό τουρισμό έχουν ως βάση τους την αυτονομία του ταξιδιού και την ενεργητικότητα, ενώ μεγάλο και σημαντικό ρόλο παίζουν και οι τουριστικές εμπειρίες που θα αποκτήσει ο εναλλακτικός τουρίστας από το ταξίδι που θα κάνει (Ανδριώτης, 2003).

2.5 Διαφορές Εναλλακτικού και Μαζικού Τουρισμού

Όπως είναι λογικό να συμπεράνει κανείς, ο εναλλακτικός τουρισμός διαφέρει κατά πολύ από τον μαζικό τουρισμό. Ένα από τα πιο βασικά διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού είναι το κίνητρο που έχει ο εναλλακτικός τουρίστας σε σύγκριση με τον τουρίστα του μαζικού τουρισμού. Η ανάγκη που νιώθει ο κάθε άνθρωπος για διακοπές και οι ανάγκες που θέλει να καλύψει σε αυτές τις διακοπές είναι το κίνητρο και η κινητήρια δύναμη που σπρώχνει τον άνθρωπο να αναζητήσει τη μορφή τουρισμού που θα του ικανοποιήσει τις ανάγκες του όσο τον δυνατόν καλύτερα (Ανδριώτης, 2003).

Τα κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα μπορεί να θέλουν να καλύψουν την ανάγκη του τουρίστα για περιπέτεια και να περιλαμβάνει η αναρρίχηση σε ένα βουνό ή ένα περίπατο σε ένα όμορφο μονοπάτι, ή μπορεί να έχουν και εξερευνητικό χαρακτήρα και να περιλαμβάνουν την επίσκεψη σε έναν ιστορικό τόπο ή ακόμη και τη συναναστροφή με τους ντόπιους κατοίκους επειδή ο τουρίστας μπορεί να θέλει να γνωρίσει τον πολιτισμό και την κουλτούρα της συγκεκριμένης περιοχής. Επίσης τα κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα μπορεί να έχουν και δεσμευτικό χαρακτήρα και ο τουρίστας να παίρνει μέρος σε εθελοντικά προγράμματα συμμετέχοντας, για παράδειγμα, σε αρχαιολογικές ανασκαφές ή ακόμα και να ενισχύει τον τόπο υποδοχής προσφέροντας τη βοήθειά του.

Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο να τονίσουμε ο συνηθισμένος μαζικός τουρίστας έχει τελείως διαφορετικά κίνητρα, που όπως είδαμε και πιο πάνω μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις λέξεις Θάλασσα, Ήλιος και Σεξ. Αυτό κάνει τον μαζικό τουρίστα να έχει το προφίλ του απαθή, νεοαποικιστή, λιγόνυχου και μερικές φορές

ακόμα και άξεστου, σε σχέση με τον εναλλακτικό τουρίστα που επιθυμεί να διευρύνει τους ορίζοντές του μέσω του τουρισμού (Ανδριώτης, 2003).

Σύμφωνα με τον Krippendorf (1982) ο μαζικός τουρισμός παρουσιάζει σημαντικές διαφορές με τον εναλλακτικό, ήπιο τουρισμό. Σε σχέση με τις γενικές έννοιες που αφορούν τον μαζικό και τον εναλλακτικό τουρισμό οι πιο κύριες διαφορές τους είναι ότι ο τουρίστας του μαζικού τουρισμού είναι κατά κύριο λόγο απερίσκεπτος, ενώ ο εναλλακτικός τουρίστας είναι συνετός. Ο μαζικός τουρισμός είναι απεχθής, επιθετικός, παρορμητικός και γρήγορος, έχει γρήγορους ρυθμούς, είναι ανεξέλεγκτος τις περισσότερες φορές και θεωρείται ασυντόνιστος, υπερβολικός, δεν έχει μεγάλες αντοχές, τον ενδιαφέρει η ποσότητα και φυσικά η τιμή του πρέπει να είναι όσο τον δυνατόν πιο χαμηλή. Σε αντίθεση με όλα αυτά, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι αμυντικός, επιφυλακτικός, δεν έχει γρήγορους ρυθμούς αλλά αντίθετα είναι στοχαστικός, είναι ελεγχόμενος, συντονισμένος, προσβλέπει σε μακροχρόνιες σχέσεις και είναι ελεγχόμενος από τους ντόπιους, ενώ σε γενικές γραμμές αντέχει περισσότερο στον χρόνο, δεν στηρίζεται τόσο στην ποσότητα και στην χαμηλή τιμή, αλλά στην ποιότητα και στην υψηλή αξία των προσφερόμενων υπηρεσιών και προϊόντων.

Από την άλλη μεριά είναι φανερό και η διαφορά που παρουσιάζει ο μαζικός με τον εναλλακτικό τουρισμό σε σχέση με τις στρατηγικές ανάπτυξης που ακολουθεί το κάθε είδος τουρισμού ξεχωριστά. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού δεν έχει κάποιο συγκεκριμένο σχεδιασμό και η βασική του θεώρηση στηρίζεται στις αναπτυξιακές μελέτες. Έτσι λοιπόν ο μαζικός τουρισμός έχει άναρχη ανάπτυξη και κάνει εντατική εκμετάλλευση των τουριστικών προορισμών, ενώ χαρακτηρίζεται από ανέγερση αυξανόμενου αριθμού κτιρίων που προορίζονται για αόριστη ζήτηση. Ο μαζικός τουρισμός γίνεται με βάση την αστική αρχιτεκτονική, τον αυτοματισμό των τουριστικών εγκαταστάσεων, τη διασφάλιση των ευκολιών για αύξηση της τουριστικής ζήτησης, ενώ τις τουριστικές επιχειρήσεις και την ανάπτυξή τους αναλαμβάνουν εξωγενείς παράγοντες που ενδιαφέρονται για το άμεσο κέρδος και όχι για την ευημερία της περιοχής. Αυτό σημαίνει ότι ο μαζικός τουρισμός προκαλεί καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον του τουριστικού προορισμού και φυσικά διαταράσσει και τους κοινωνικούς δεσμούς της περιοχής (Krippendorf, 1982). Αντίθετα, ο εναλλακτικός τουρισμός πρώτα σχεδιάζει προσεκτικά την ανάπτυξή του

και μετά την υλοποιεί με σεβασμό στο περιβάλλον και στην κοινωνία των ντόπιων. Η βασική του θεώρηση στηρίζεται στη νοοτροπία και δεν ακολουθεί άναρχη ανάπτυξη, αλλά ανάπτυξη ορισμένων περιοχών με σεβασμό στην αξία της εκάστοτε τουριστικής τοποθεσίας. Βασικό του μέλημα είναι να εκμεταλλευτεί τα ήδη υπάρχοντα κτίρια, ενώ τις τουριστικές επιχειρήσεις αναλαμβάνουν οι ντόπιοι και όχι οι «ξένοι». Επίσης, ο εναλλακτικός τουρισμός δεν στηρίζεται σε κατασκευές κτηρίων για αόριστη ζήτηση αλλά θεσπίζει όρια από την αρχή για συγκεκριμένες κατασκευές που κρίνονται κατάλληλες για την περιοχή. Τέλος, ο εναλλακτικός τουρισμός διατηρεί τους φυσικούς φραγμούς της περιοχής και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του τόπου, ενώ επίσης ο αυτοματισμός των τουριστικών εγκαταστάσεων είναι επιλεκτικός και πάντοτε ανάλογα με την περίπτωση της κάθε τουριστικής περιοχής (Krippendorf, 1982).

Στα πλαίσια της πολιτικής που ακολουθείται στην ανάπτυξη του μαζικού και του εναλλακτικού τουρισμού εντοπίζεται μια πληθώρα διαφορών οι οποίες συνοψίζονται για τον μεν μαζικό τουρισμό στην εξασφάλιση των αφίξεων συγκεντρωτικά, στην πρόσληψη υπαλλήλων οι οποίοι δεν διαθέτουν κάποιες συγκεκριμένες ικανότητες, στην μετά δυσκολίας προσφορά των υπηρεσιών και στην εντύπωση ότι τα έσοδα από τον τουρισμό αποτελούν πανάκεια. Από την άλλη πλευρά, στον εναλλακτικό τουρισμό οι διακοπές μοιράζονται καθόλα τη διάρκεια του έτους, οι υπάλληλοι και γενικότερα όλο το προσωπικό είναι εξειδικευμένοι, η πώληση των υπηρεσιών γίνεται σε προσωπικό επίπεδο και όχι απρόσωπα και οι υπεύθυνοι αυτής της μορφής τουρισμού αναζητούν διαρκώς νέους τρόπους έκφρασης των επιχειρηματικών τους ανησυχιών (Krippendorf, 1982).

Η σύγκριση των δύο μορφών τουρισμού μπορεί να επεκταθεί επίσης σε επίπεδο διάθεσης εκ μέρους του πελάτη-τουρίστα. Ο τουρίστας στο μαζικό τουρισμό αναζητά μεγάλη ταχύτητα στα μέσα μεταφοράς, θεωρείται πάντα ότι έχει έλλειψη χρόνου, συμμετέχοντας σε πιθανά group έχει πρόγραμμα που έχει προσχεδιαστεί και είναι μόνο επιφανειακά εμπνευσμένο, αναζητά τα εμπορικά θέαματα και τον εισαγόμενο τρόπο ζωής με μια ταυτόχρονα άνετη και παθητική διασκέδαση. Επιπρόσθετα δεν επιθυμεί να μάθει τη γλώσσα της χώρας που επισκέπτεται, τον διακατέχει μια αίσθηση ανωτερότητας (ιδιαίτερα κατά την επίσκεψη του σε χώρες κατώτερου βιοτικού επιπέδου), αναζητά την αγορά αναμνηστικών σουβενίρ και

στιγμιαίων καρτ ποστάλ φωτογραφιών και τέλος τον διακατέχει περιέργεια και είναι ιδιαίτερα θορυβώδης.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω ο τουρίστας στον εναλλακτικό τουρισμό έχει ως στόχο ένα μοναχικό ταξίδι με τους φίλους, τον ή την σύντροφο ή την οικογένεια του, επιθυμεί να διαθέτει μια αφθονία όσον αφορά το χρονικό διάστημα της αναμονής του ενώ συγχρόνως αναζητά μέσα μεταφοράς όχι ιδιαίτερα και καμιά φορά άνετα αργά και παραδοσιακά. Το δρομολόγιο του είναι κατά κανόνα αυθόρμητο και όχι προκαθορισμένο, εμπνευσμένο εσωτερικά σύμφωνα με τον ψυχισμό και τον εσωτερικό του κόσμο, τον ενδιαφέρει πολύ ο τρόπος ζωής της χώρας ή του μέρους που επισκέπτεται καθώς επίσης και τα βιώματα που θα αποκομίσει από την όλη τουριστική διαδικασία. Επίσης ο τουρίστας στον εναλλακτικό τουρισμό στοχεύει σε ένα δραστήριο και ενεργητικό πρόγραμμα διακοπών, πραγματοποιώντας μια έρευνα πριν την έλευση του, επιθυμεί να μάθει να μιλάει την γλώσσα του τόπου προορισμού του και αγοράζει ποιοτικά δώρα τα οποία θα του προσφέρουν μνήμες και νέες προοπτικές στην μετέπειτα ζωή του. Τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι η φινέτσα και ο ήσυχος τρόπος διασκέδασης χωρίς υπερφίαλες βραδιές σε νυχτερινά κέντρα με κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων αλκοόλ και διαφόρων ειδών παρεκτροπές, οι οποίες αποτελούν πολλές φορές κανόνα για τον μαζικό τουρισμό που αναφέρεται στις μικρότερες ηλικίες τουριστών (Krippendorf, 1982).

Άλλη μία ειδοποιός διαφορά του εναλλακτικού τουρισμού είναι ο τουριστικός προορισμός. Ο τουρίστας που θα ακολουθήσει την εναλλακτική μορφή του τουρισμού αντί του μαζικού τουρισμού προσπαθεί να αποφύγει τα κορεσμένα, «τουριστικά» μέρη που είναι γεμάτα τουρίστες που δεν τους ενδιαφέρει η μοναδικότητα αλλά ψάχνουν πλαστά ψήγματα κουλτούρας που είναι κατασκευασμένα μόνο και μόνο γι' αυτόν τον σκοπό. Ο εναλλακτικός τουρισμός προτιμάει μέρη και τοποθεσίες που είναι ακόμα άγονες, παρθένες και ανεπιτήδευτες, σε ήσυχες περιοχές με ωραίο περιβάλλον με την ελπίδα ότι θα έχει την ευκαιρία να γνωρίσει καλύτερα τους ντόπιους κατοίκους της περιοχής.

Όλα αυτά, φυσικά, έρχονται σε αντίθεση με την εμπορευματοποίηση του τουρισμού και την αστικοποίηση του τουριστικού προορισμού. Θα έλεγε κάποιος ότι ο εναλλακτικός τουρίστας ψάχνει να βρει την αληθινή κουλτούρα των ντόπιων και όχι

ψεύτικες παραστάσεις που σερβίρονται ως ήθη και έθιμα των κατοίκων του συγκεκριμένου τόπου (Ανδριώτης, 2003).

2.6 Επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον και στην οικονομία

Όπως και ο μαζικός τουρισμός, έτσι και ο εναλλακτικός τουρισμός έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνία, που μπορούν να είναι οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικοπολιτιστικές (Ανδριώτης, 2008).

Όσον αφορά στον οικονομικό τομέα κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει τα θετικά αποτελέσματα του εναλλακτικού τουρισμού. Ο εναλλακτικός τουρισμός δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και συνεπώς δημιουργία εισοδημάτων, ενώ δημιουργεί παράλληλα και διασυνδέσεις με άλλους οικονομικούς τομείς του τουριστικού προορισμού. Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε την περιφερειακή ανάπτυξη, ιδιαίτερα στις περιοχές που υποδέχονται τους τουρίστες, ενώ παράλληλα οι ντόπιοι κάτοικοι επωφελούνται οικονομικά από τη χρήση των προστατευμένων περιοχών ως μέρος της εναλλακτικής τουριστικής εμπειρίας.

Ο εκάστοτε εναλλακτικός τουριστικός προορισμός παρουσιάζει αρχικά μια αυξημένη επισκεψιμότητα από εναλλακτικούς τουρίστες, γεγονός το οποίο έχει άμεση θετική επίδραση στην τοπική οικονομία μιας και τα κεφάλαια τα οποία αποκομίζονται πάνε κατευθείαν στην ντόπια κοινωνία χωρίς να υπάρχουν μεσάζοντες οι οποίοι παρεμβάλλονται μεταξύ των τουριστών και των ντόπιων παραγόντων.

Οι αρνητικές επιπτώσεις που φέρνει ο εναλλακτικός τουρισμός στον οικονομικό τομέα είναι η αστάθεια των εισοδημάτων των ντόπιων κατοίκων, η αύξηση των τρεχόντων εξόδων και δαπανών για να μπορέσουν να συντηρηθούν όλες αυτές οι υποδομές του εναλλακτικού τουρισμού, αλλά και τα έξοδα διαφήμισης και προώθησής του και φυσικά οι διαρροές που έχουν οι ντόπιοι στα εισοδήματά τους λόγω των εισαγωγών που χρειάζεται να κάνουν. Τέλος, είναι πολύ επικίνδυνη όλη αυτή η εμπορευματοποίηση του άγριου φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και του ντόπιου πολιτισμού και κουλτούρας (Ανδριώτης, 2008).

Στον τομέα που αφορά το περιβάλλον οι επιπτώσεις μπορεί να είναι επίσης σημαντικές, είτε θετικές, είτε αρνητικές. Πρώτα απ' όλα η κοινότητα έχει περισσότερα κίνητρα για να προστατεύσει το φυσικό περιβάλλον της περιοχής και για την αποκατάσταση των βιότοπων της. Επίσης, παράλληλα με την αναβάθμιση των βιοτόπων και των μνημείων της περιοχής βελτιώνονται και οι υποδομές της περιοχής υποδοχής τουριστών κι έτσι επωφελούνται και οι ντόπιοι κάτοικοι.

Από την άλλη μεριά, όμως, ο εναλλακτικός τουρισμός φέρνει και γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης με τους οποίους μπορεί να μην μπορεί να συμβαδίσει η περιοχή, ενώ οι δυνατότητες της περιοχής μπορεί να υπερεκτιμηθούν και τελικά η περιοχή να καταστρέφεται τελικά αντί να βελτιώνεται. Τέλος, μία περιοχή δεν προσελκύει κατά αποκλειστικότητα εναλλακτικούς τουρίστες. Την ίδια περιοχή μπορεί να επιλέξουν κι άλλοι τουρίστες που δεν ακολουθούν αυτόν την ήπια μορφή τουρισμού κι έτσι να ασκούνται ασφυκτικές πιέσεις στη χρήση των φυσικών πόρων (Ανδριώτης, 2008).

Ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να έχει και κοινωνικοπολιτικές επιπτώσεις. Μία θετική επίδραση του εναλλακτικού τουρισμού σε αυτόν τον τομέα είναι ότι ο ντόπιος πληθυσμός εμπλουτίζει την πολιτιστική του ταυτότητα μαθαίνοντας για νέους πολιτισμούς από τους τουρίστες.

Όμως, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να προκαλέσει και μια «ξενομανία» των ντόπιων υιοθετώντας ένα ξένες προς αυτούς αξίες και αφήνοντας πίσω τους τα παραδοσιακά πολιτιστικά τους στοιχεία, ξεχνώντας την κουλτούρα τους. Επίσης, με την αναβάθμιση της περιοχής ξένοι επιχειρηματίες μπορεί να ενδιαφερθούν για τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της περιοχής και να θελήσουν να τις αγοράσουν και έτσι οι ντόπιοι να χάσουν τον έλεγχο των πηγών αυτών. Επιπροσθέτως, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να προκαλέσει τελικά και τη δυσαρέσκεια ή ενόχληση των κατοίκων της περιοχής λόγω της αύξησης του τουρισμού (Ανδριώτης, 2008).

Συνοψίζοντας καλό θα ήταν να θυμόμαστε ότι σε γενικές γραμμές ο εναλλακτικός τουρισμός έχει περισσότερες θετικές επιπτώσεις σε μια τουριστική περιοχή από ότι ο μαζικός τουρισμός, κυρίως επειδή ο αριθμός των εναλλακτικών τουριστών είναι σαφώς μικρότερος από των αριθμό των συμβατικών τουριστών. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι ο εναλλακτικός τουρισμός δεν προκαλεί καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον ή στα μνημεία ή ότι δεν επιφέρει άλλες αρνητικές συνέπειες. Όλες οι

μορφές τουρισμού έχουν κάποιες αρνητικές επιπτώσεις. Για να μειωθούν, όμως, αυτές οι αρνητικές επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού θα πρέπει η τουριστική ανάπτυξη να συμβαδίζει και να σέβεται τη φύση και την πολιτιστική κληρονομιά του τουριστικού προορισμού (Ανδριώτης, 2008).

2.6.1 Επιπτώσεις στο Περιβάλλον

Ο εναλλακτικός τουρισμός παρουσιάζει κάθε χρόνο και μεγαλύτερη αύξηση, με άμεση συνέπεια να προκαλεί όλο και περισσότερες συγκρούσεις αναφορικά με την ιδιοκτησία και τη χρήση της γης ιδιαίτερα σε περιοχές με έντονο αγροτικό ενδιαφέρον ή περιοχές κοντά στη θάλασσα. Στις περιπτώσεις αυτές παρατηρούνται αρνητικές συνέπειες του εναλλακτικού τουρισμού σε επίπεδο πόρων και παραγωγής καθώς αυτές θυσιάζονται για την αύξηση της χρησιμοποίησης της γης για τουριστικούς λόγους.

Η ισορροπία του περιβάλλοντος δείχνει να επηρεάζεται έντονα από τον εναλλακτικό τουρισμό λόγω της ολοένα αύξησης των απαιτήσεων του τελευταίου σε εκτάσεις γης και όγκου των υποδομών του. Η ανάγκη για προγραμματισμό και εφαρμογή σχεδίου της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού καθίσταται επιτακτική ειδικά σε περιοχές που παρουσιάζουν μεγάλη οικολογική ευαισθησία και προστατευόμενες περιοχές όπως υγροβιότοποι, παραθαλάσσιες περιοχές, ορεινοί βιότοποι κοντά σε Εθνικούς Δρυμούς κλπ. Για αυτό το λόγο η ικανότητα για απορρόφηση υποδομών και συγκεκριμένου αριθμού τουριστών γνωστή και ως φέρουσα ικανότητα πρέπει να είναι συγκεκριμένη και ορισμένη για κάθε περιοχή ώστε να αποφεύγονται οι αναμενόμενες σε περίπτωση υπερκέρρασης αυτών δυσμενείς περιβαλλοντικές συνέπειες (Ανδριώτης, 2005).

Ένα τεράστιο πρόβλημα επίσης, είναι η αλλαγή της μορφής παραδοσιακών τουριστικών συνόλων καθώς και περιβαλλοντικά παρθένων περιοχών σε τουριστικά θέρετρα. Αυτό για να αποφευχθεί και να τηρηθούν οι κανόνες σχεδιασμού και προγραμματισμού που προαναφέρθηκε πως πρέπει να θεσπίζονται πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η φέρουσα ικανότητα και τα χαρακτηριστικά κάθε τόπου. Επιπροσθέτως η έλλειψη εμπειρίας και γνώσης από τους τοπικούς παράγοντες μπορεί να προκαλέσει μεγάλο αριθμό προβλημάτων που σχετίζονται με την εύρυθμη λειτουργία των εναλλακτικών τουριστικών θέρετρων, η διαταραχή της οποίας

δύναται να προκαλέσει μεγάλα προβλήματα περιβαλλοντικά και αλλοίωσης της παραδοσιακής μορφής των εκάστοτε τόπων παρόμοιων με αυτά που προαναφέρθηκαν (Ανδριώτης, 2005).

Είναι βέβαια αναγκαίο να αναφερθεί ότι πέραν των αρνητικών επιπτώσεων οι θετικές επιπτώσεις αναφορικά με το περιβάλλον μπορεί να είναι εξαιρετικά σημαντικές και πολλές φορές και ζωτικής σημασίας για ένα τόπο που προορίζεται για εναλλακτικό τουριστικό προορισμό. Οι θετικές επιπτώσεις λοιπόν του εναλλακτικού τουρισμού στο περιβάλλον από οικολογικής και διατήρησης της παραδοσιακής μορφής των προορισμών άποψης, όπως παρουσιάζονται στη μελέτη του Ανδριώτη (2005) είναι άμεσες και έμμεσες και είναι οι παρακάτω:

1. Πρωτοβουλίες ιδιωτών για αναστύλωση περιβαλλοντικών και προστατευόμενων μερών χωρίς κρατική επιβάρυνση
2. Αναβάθμιση των παραδοσιακών κατοικιών
3. Δημιουργία πιέσεων στους υπεύθυνους του κράτους για προστασία των περιβαλλοντικών πόρων, εξαιτίας της αναγκαιότητας που δημιουργείται στην κοινή γνώμη μέσω του δεσίματος με την περιοχή.
4. Μεγαλύτερη ευαισθησία της κοινής γνώμης σε θέματα περιβάλλοντος
5. Μέσω των έργων υποδομής των οποίων η κατασκευή δεν θα πραγματοποιούταν, προκαλείται βελτίωση της ποιότητας ζωής και φυσικά των συνθηκών περιβάλλοντος εξαιτίας της εναλλακτικής τουριστικής διαδικασίας.

2.6.2 Περιβαλλοντικά προβλήματα και πολιτική αντιμετώπισης τους

Υπάρχουν περιβαλλοντικά ζητήματα τα οποία κάνουν ιδιαίτερα περίπλοκη την εφαρμογή της πολιτικής ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού. Κατά πρώτο λόγο φαινόμενα όπως αυτό του φωτοχημικού νέφους, του φαινομένου του θερμοκηπίου, της όξινης βροχής και της εξασθένησης της στιβάδας του όζοντος απομονώνονται με ιδιαίτερη δυσκολία εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των εστιών του προβλήματος οπότε η αντιμετώπιση της πρέπει να γίνει στο βαθμό που μπορεί να βοηθήσει συνολικά και σε επίπεδο συνολικής πολιτικής ρύθμισης και καθορισμού των κανόνων της εναλλακτικής τουριστικής ανάπτυξης. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η αντιμετώπιση τους δε μπορεί να γίνει σε τοπικό επίπεδο ή ακόμα και σε κρατικό αλλά

σε επίπεδο υπερεθνικό και παγκόσμιο, με τα δύο τελευταία να καλύπτουν την έννοια συλλογικά που προαναφέρθηκε (Ανδριώτης, 2005).

Αναφορικά με την ευθύνη της διαχείρισης των φυσικών πόρων όπως για παράδειγμα στην περίπτωση ατυχημάτων που προκαλούν περιβαλλοντική ρύπανση η αντιμετώπιση είναι αναγκαίο να γίνεται μέσω της διάκρισης των κρατικών-δημόσιων και ιδιωτικών περιβαλλοντικών αγαθών, ανάγοντας το ρόλο του κράτους σε ρυθμιστή που πρέπει να πάρει τα ηνία και να προστατέψει τις πλουτοπαραγωγικές του πηγές, αποβάλλοντας ασθένειες του παρελθόντος όπως γραφειοκρατία, και πρόσληψη ατόμων ακατάλληλων σε νευραλγικές θέσεις.

Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί σε περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργούνται ή δύναται να δημιουργηθούν σε περιοχές με διεθνικό ενδιαφέρον, διασυνοριακές περιοχές των οποίων η διαχείριση και η πολιτική επίλυσης μπορεί να δημιουργήσει και προβλήματα διεθνών σχέσεων. (Ανδριώτης, 2005).

Κεφάλαιο 3: Τουρισμός Σακιδίου

3.1 Ορισμός

Ο τουρισμός σακιδίου σαν έννοια γεννάει πολλά ερωτηματικά για το τι ακριβώς είναι αυτό το είδος τουρισμού και τι τουριστικές ενέργειες περιλαμβάνει. Από την άλλη μεριά οι περισσότεροι έχουν μια μικρή ιδέα στο μυαλό τους για τον τουρισμό ταξιδιού σε γενικές γραμμές, αλλά δεν υπάρχει μέχρι στιγμής κάποιος γενικά αποδεκτός ορισμός για το συγκεκριμένο είδος τουρισμού από τους ακαδημαϊκούς ή από την τουριστική βιομηχανία.

Ο πιο απλοϊκός ορισμός αναφέρει ότι ο τουρισμός ταξιδιού περιλαμβάνει άτομα που ταξιδεύουν με τα σακιδιά τους, που κάνουν τουρισμό με πολύ περιορισμένα οικονομικά μέσα και που συνήθως ταξιδεύουν για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους από ότι οι συμβατικές χρονικές περίοδοι διακοπών. Τουρίστες με σακίδιο θεωρούνται συνήθως νέοι που προέρχονται από δυτικές χώρες και που πραγματοποιούν ταξίδια σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες ή σε αναπτυσσόμενες χώρες. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι οι τουρίστες με σακίδιο δεν ταξιδεύουν και σε πιο πλούσιες χώρες όπως είναι για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλες χώρες της Ευρώπης, αλλά και ολόκληρου του κόσμου (Speed & Harrison, 2004). Ιστορικά, ο τουρισμός με σακίδιο έχει ξεκινήσει από χώρες που ήταν πλουσιότερες οικονομικά, όπως είναι η Δυτική Ευρώπη, η Βόρεια Αμερική και η Αυστραλασία. Κατά τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, όμως, έχουν παρατηρηθεί και τουρίστες με σακίδια από χώρες της Ασίας που ταξιδεύουν προς την Νοτιοανατολική Ασία και αλλού (Muzaini, 2006).

Δεν είναι γνωστός ο αριθμός των τουριστών με σακίδιο σε όλο τον κόσμο, καθώς μέχρι και σήμερα ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού δεν έχει καταφέρει να συλλέξει δεδομένα που να αφορούν τον τουρισμό με σακίδιο. Σε εθνικό επίπεδο, ενώ δεδομένα για τις διεθνείς αφίξεις συλλέγονται από τις περισσότερες χώρες, είναι πολύ λίγες οι χώρες εκείνες που διαχωρίζουν και εξατομικεύουν τα είδη των επισκεπτών στη χώρα τους (Hampton, 2013).

Ο τουριστικός οδηγός «Lonely Planet» που θεωρείται η Βίβλος των τουριστών με σακίδιο και έχει σχετιστεί από νωρίς με την ανάπτυξη, τη διάδοση και την εκλαΐκευση του τουρισμού με σακίδιο και του ανεξαρτήτου τουρισμού, ξεκίνησε να χρησιμοποιεί τον όρο «τουρίστας με σακίδιο» μόλις στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο όρος αυτός εμφανίστηκε στον τουριστικό οδηγό Lonely Planet το 1981, στην έκδοση για τον οδηγό «Παπούα, Νέα Γουινέα» (Hampton, 2013).

Ο Riley (1988: σελ 317) αναφέρει τους ταξιδιώτες με σακίδιο σαν ταξιδιώτες με περιορισμένη οικονομική δυνατότητα. Επίσης λέει ότι είναι άτομα που επιθυμούν να παρατείνουν το ταξίδι τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τις τυπικές κυκλικές διακοπές και ότι αυτός είναι και ο βασικός λόγος που ταξιδεύουν με περιορισμένα οικονομικά μέσα και με στενό προϋπολογισμό. Σαν άνθρωποι πραγματοποιούν ταξίδια με σακίδιο διότι θέλουν να ξεφύγουν από την βαρετή και μονότονη ρουτίνα της καθημερινότητας και από τις δουλειές τους, από τις αποφάσεις που πρέπει να παίρνουν καθημερινά για τη ζωή και για την καριέρα τους και απλώς επιθυμούν να αναβάλουν τη στιγμή που θα επιστρέψουν σε όλες αυτές τις υποχρεώσεις.

Πιο πρόσφατα, οι Pearce et al (2009: σελ 10) πρόσθεσαν τρία ακόμα χαρακτηριστικά στον ορισμό του τουρισμού ταξιδιού. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι η ηλικία, η ευελιξία και η κοινωνικότητα. Αναφέρουν, λοιπόν, ότι ένας τουρίστας με σακίδιο δεν είναι συνήθως πάνω από 40 χρονών, ότι έχει την ευελιξία να μεταβάλλει το δρομολόγιό του και το χρονοδιάγραμμά του ταξιδιού του και φυσικά να επιθυμεί να συμμετέχει κοινωνικά σε διάφορες τουριστικές και μη δραστηριότητες. Είναι άξιο να σημειωθεί ότι ο Pearce τη δεκαετία του 1990 πρώτος φαίνεται να χρησιμοποιήσει τον όρο «τουρισμός σακιδίου» στην ακαδημαϊκή λογοτεχνία.

Η Bradt (1995) αναφέρει πέντε σημεία που χαρακτηρίζουν ένα τουρίστα με σακίδιο. Το πρώτο αφορά το οικονομικό θέμα και λέει ότι ένας ταξιδιώτης με σακίδιο θα πρέπει να είναι ικανός να ζει με λιγότερα από 15 δολάρια τη μέρα, περίπου 11,5 ευρώ δηλαδή. Το δεύτερο χαρακτηριστικό αφορά τις μετακινήσεις και αναφέρει ότι ο τουρίστας με σακίδιο θα πρέπει να χρησιμοποιεί μόνο μέσα μαζικής μεταφοράς για τις μετακινήσεις του. Φυσικά, ένας τουρίστας με σακίδιο οφείλει να κουβαλάει όλα του πράγματα σε ένα σακίδιο πλάτης, ενώ σαν τέταρτο χαρακτηριστικό αναφέρει ότι

θα πρέπει να κάνει παζάρια για τις αγορές του, είτε πρόκειται για φαγητό, είτε πρόκειται για κάποια υπηρεσία, ενώ οφείλει να έχει τα μάτια του ανοιχτά για να μην τον εξαπατήσουν στις τιμές. Τέλος, ο τουρίστας με σακίδιο δεν μένει σε πολυσύχναστα μέρη, αλλά τείνει να απομονώνεται και να ανακαλύπτει νέα, παρθένα μέρη.

Θα μπορούσε, τέλος, κάποιος να πει ότι ο τουρισμός με σακίδιο είναι μία υποκατηγορία του τουρισμού σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και ότι έχει ορισμένα πολύ ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

- Δίκτυα επικοινωνίας αποκλειστικά για τουρίστες με σακίδιο
- Όλο και μεγαλύτερη ζήτηση για οικονομικά και φτηνά καταλύματα
- Δομή παράλληλη με αυτή του μαζικού τουρισμού που συμπεριλαμβάνει μετακινήσεις, εστιατόρια, μπαρ, καταλύματα, και διάφορες υποστηρικτικές υπηρεσίες όπως πρακτορεία έκδοσης εισιτηρίων, ενοικιάσεις ποδηλάτων και μοτοποδηλάτων και από τη δεκαετία του 1990 και μετά περιλαμβάνει και τη χρήση διαδικτύου (Hampton, 2013)

3.2 Χαρακτηριστικά τουρισμού με σακίδιο και οι διαφορές με τον μαζικό τουρισμό

Ο τουρισμός με σακίδιο δεν είναι μια νέα μορφή τουρισμού. Θα μπορούσε κάποιος να πει ότι αυτή η μορφή τουρισμού είναι ένα είδος τουρισμού εντελώς εξατομικευμένο που δεν έχει κανένα στοιχείο οργάνωσης και που τις περισσότερες φορές χαρακτηρίζεται από μεγάλης διάρκειας ταξίδια σε πολλές χώρες και ακόμα και σε πολλές ηπείρους. Μερικές φορές ο τουρισμός ταξιδιού μπορεί να βρεθεί και στην ίδια κατηγορία με τον τουρισμό περιπέτειας. Τα άτομα που ταξιδεύουν με σακίδιο τις περισσότερες φορές ταξιδεύουν σε μικρές ομάδες που μοιράζονται την ίδια φιλοσοφία ταξιδιού που δεν είναι άλλη από την απροβλεψιμότητα. Συχνά αυτό σημαίνει ότι οι ταξιδιώτες με σακίδιο δεν έχουν κάποιο συγκεκριμένο ταξιδιωτικό πλάνο και μερικές φορές δεν γνωρίζουν ούτε πόσο ακριβώς τα διαρκέσει το ταξίδι τους. Επίσης θα πρέπει κανείς να γνωρίζει ότι ο τουρισμός σακιδίου χαράσσεται με μοναδικό κριτήριο το χαμηλό του κόστος, ενώ οι ταξιδιώτες με σακίδιο σπάνια έως

και καθόλου δεν ζητούν κανενός είδους υπηρεσίες από ταξιδιωτικά γραφεία. Ο τουρισμός με σακίδιο είναι μια διαδικασία που απαιτεί συγκεκριμένη σωματική, ψυχολογική και νοητική κατάσταση από τους συμμετέχοντες. Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι ο τουρισμός με σακίδιο μπορεί και προσφέρει στους ταξιδιώτες εμπειρίες εντελώς διαφορετικές από άλλα είδη τουρισμού, όπως είναι για παράδειγμα το γεγονός ότι δίνει πραγματικές ευκαιρίες να γνωρίσουν οι τουρίστες τους ντόπιους κατοίκους και την καθημερινότητά τους. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι τουρίστες σακιδίου έχουν τη δυνατότητα οι ίδιοι να καθορίζουν την πορεία του ταξιδιού και όλες τις λεπτομέρειες που σχετίζονται με αυτό (Gorka, 1998).

Πολλοί ερευνητές από διάφορες χώρες έχουν δώσει ιδιαίτερη σημασία στο φαινόμενο του τουρισμού με σακίδιο. Από αυτούς οι Richards G. και Wilson J. (2009: σελ 3) χαρακτηρίζουν τον τουρίστα με σακίδιο ως ένα παγκόσμιο νομά. Σύμφωνα με αυτούς, οι τουρίστες με σακίδιο αποτελούν ένα πολιτιστικό σύμβολο ενός κόσμου που συνεχώς κινείται, μεταβάλλεται και αλλάζει και κάποιος μπορεί να συναντήσει τουρίστες με σακίδιο σχεδόν σε όλα τα μέρη του κόσμου. Ο τουρίστας με σακίδιο είναι εύκολα αναγνωρίσιμος από το εμβληματικό σακίδιό του που κουβαλάει στην πλάτη του, από τον οποίο έχει πάρει και το χαρακτηριστικό του όνομα, αλλά φυσικά κουβαλάει μαζί του και τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά του τόπου του και της πατρίδας του.

Ο Hampton (1998) αναφέρει επιπλέον ότι ο τουρίστας με σακίδιο ταξιδεύει κάνοντας χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς του εκάστοτε τόπου που επισκέπτεται και επιλέγει οικονομικά και φτηνά καταλύματα, ενώ μερικοί από αυτούς μπορεί να χρησιμοποιούν και κάποιου είδους τουριστικούς οδηγούς όπως είναι για παράδειγμα αυτοί του Lonely Planet. Ο Scheyvens (2002) συμπληρώνει ότι αυτό που ελκύει περισσότερο τους ταξιδιώτες με σακίδιο είναι η τάση να αναζητούν και να ανακαλύπτουν νέες, συναρπαστικές και ασυνήθιστες εμπειρίες σε μέρη απάτητα και σπάνια, καθώς επίσης και το γεγονός ότι όλη αυτή η διαδικασία εμπεριέχει το συστατικό του κινδύνου και ένα μεγάλο βαθμό δυσκολίας που προσθέτει στην όλη πρόκληση. Ο Sørensen (2003) από την άλλη μεριά δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις διαφορές που έχουν οι τουρίστες με σακίδιο από τους άλλους τουρίστες του συμβατικού τουρισμού. Οι τουρίστες με σακίδιο δεν διαφέρουν μόνο στα κίνητρά τους σε σχέση με άλλους τουρίστες, αλλά και στο κοινωνικό τους υπόβαθρο, την

ηλικία και την οικονομική τους κατάσταση. Αυτές οι διαφορές είναι και ο κύριος λόγος που ο Sørensen πιστεύει ότι αυτή η ξεχωριστή ομάδα τουριστών οφείλει να μελετηθεί σύμφωνα με τις διάφορες κοινωνικές τάξεις και κατηγορίες.

Ο τουρισμός με σακίδιο απαιτεί μεγαλύτερη δέσμευση από τον συμβατικό, οργανωμένο τουρισμό. Ο μαζικός τουρισμός είναι εξ' ορισμού οργανωμένος τουρισμός και χαρακτηρίζεται από ταξίδια σύντομης διάρκειας που δεν ξεπερνούν συνήθως τις δύο εβδομάδες και πραγματοποιούνται με βάση ένα λεπτομερές πρόγραμμα. Οι τουρίστες του μαζικού τουρισμού ταξιδεύουν σε ομάδες, τα λεγόμενα γκρουπ και το ταξίδι τους είναι οργανωμένο μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια από το ταξιδιωτικό γραφείο που έχει αναλάβει να πραγματοποιήσει το συγκεκριμένο ταξίδι. Σε ένα ταξίδι μαζικού τουρισμού οι τουρίστες συνήθως επιλέγουν να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους παθητικά, ενώ οι δραστηριότητές τους περιορίζονται κατά κύριο λόγο σε εκδρομούλες μερικών ωρών που προσφέρονται από τα ξενοδοχεία στα οποία διαμένουν. Σε αντίθεση με τον τουρισμό με σακίδιο, ο μαζικός τουρισμός σπάνια δίνει προσοχή και ενδιαφέρον στον πολιτισμό και την κουλτούρα του ντόπιου πληθυσμού, ενώ ο τρόπος ζωής που ακολουθεί είναι σχετικός και ανάλογος με το κοινωνικό του υπόβαθρο ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι ο μαζικός τουρίστας εκτιμάει ιδιαίτερα την άνεση στις διακοπές του (Brzózka, 2012).

Ο μαζικός τουρισμός επίσης ονομάζεται και «σκληρός τουρισμός» σε αντίθεση με άλλες μορφές τουρισμού που χαρακτηρίζονται ως ήπιες, όπως είναι για παράδειγμα και ο εναλλακτικός τουρισμός, κατηγορία του οποίου είναι και ο τουρισμός με σακίδιο. Είναι αλήθεια ότι όσον αφορά στη φύση του ταξιδιού, οι τουρίστες με σακίδια συνήθως έχουν φροντίσει να έχουν συλλέξει πληροφορίες για την περιοχή την οποία επισκέπτονται και μάλιστα δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για αυτή. Επιθυμούν να έρθουν σε επαφή με τη φύση και με τις τοπικές κοινωνίες και θέλουν να παίρνουν μέρος στις καθημερινές δραστηριότητες των ντόπιων, ενώ στο βαθμό που είναι αυτό δυνατό προσπαθούν να μάθουν και τη γλώσσα τους (Brzózka, 2012).

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι ο τουρίστας που ταξιδεύει με σακίδιο είναι προετοιμασμένος να συναντήσει αρκετές δυσκολίες και αναπάντεχα στο ταξίδι του και είναι κατάλληλα προετοιμασμένος γι' αυτά. Μερικές δυσκολίες και εκπλήξεις που μπορεί να συναντήσει είναι ο καιρός, οι δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν από το χάσμα των πολιτιστικών διαφορών και φυσικά η

απροβλεψιμότητα της φύσης. Για κάποιους τουρίστες η ιδέα του να παίρνουν ρίσκα, το γεγονός ότι δεν υπάρχει κάποιο πλάνο στο ταξίδι και η αβεβαιότητα της αυριανής μέρας αποτελούν πλεονεκτήματα που παρέχουν στους ταξιδιώτες με σακίδιο μια τεράστια ευκαιρία να ξεφύγουν από την καθημερινή τους ζωή και ρουτίνα. Ένα ταξίδι με σακίδιο προσφέρει μια ξεχωριστή ευκαιρία να γνωρίσει κάποιος τον κόσμο όπως ακριβώς είναι και όχι όπως τον παρουσιάζει ένα ταξιδιωτικό γραφείο. Συνεπώς ο τουρίστας με που ταξιδεύει με σακίδιο γνωρίζει τον κόσμο από εντελώς διαφορετική προοπτική, από ότι ένας τουρίστας του μαζικού τουρισμού, που είναι περιορισμένος σε ένα ξενοδοχείο και στην ουσία είναι απομονωμένος και «προστατευμένος» από τη την αυθεντικότητα του τόπου που επισκέπτεται (Brzózka, 2012).

3.2.1 Χαρακτηριστικά του τουρίστα με σακίδιο

Σε γενικές γραμμές οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν ότι οι τουρίστες με σακίδιο είναι απλώς μια ομάδα ατόμων που ταξιδεύουν σε ολόκληρο τον κόσμο μόνο με το σακίδιό τους. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ορισμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά που παρατηρούνται κατά κύριο λόγο σε τουρίστες που ταξιδεύουν με σακίδιο. Οι τουρίστες με σακίδιο είναι συνήθως νέοι άνθρωποι και ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 15-25 ετών. Παρόλα αυτά, υπάρχουν αρκετές μελέτες που δείχνουν ότι η ηλικία που ο αριθμός των τουριστών με σακίδιο αρχίζει και αυξάνεται είναι η κατηγορία 26 με 44 χρονών. Τα άτομα που έχουν ξεπεράσει το 45ο έτος της ηλικίας τους συνήθως δεν πραγματοποιούν ταξίδια με σακίδιο και προτιμούν ένα πιο οργανωμένο είδος τουρισμού (Sorenson 2003: σελ 851).

Αυτά τα χαρακτηριστικά του τουρίστα με σακίδιο συμφωνούν και με τις προτιμήσεις των συγκεκριμένων ταξιδιωτών για οικονομικά καταλύματα, που τους προσφέρουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν τους ντόπιους κατοίκους, αλλά και άλλους ταξιδιώτες με σακίδιο και να ανταλλάξουν εμπειρίες. Αυτό που θα πρέπει να σημειωθεί είναι ότι οι τουρίστες με σακίδιο είναι μια ομάδα που ενώ μοιράζεται πολλά κοινά χαρακτηριστικά είναι αρκετά ετερογενής ομάδα όσον αφορά στις αιτίες και στα κίνητρα που τους ωθούν να κάνουν ένα τέτοιο ταξίδι, όπως και στα διάφορα νοήματα που δίνει ο κάθε ταξιδιώτης ξεχωριστά στις δικές του εμπειρίες. Παρόλα τα ετερογενή χαρακτηριστικά τους, έχουν όμως ένα κοινό σημείο, το γεγονός ότι μένουν

πιστοί σε μια μη-θεσμοθετημένη μορφή τουρισμού που κάνει το ταξίδι τους μοναδικό (Adkins & Grand, 2007: σελ 188-201).

Σε μικρότερες ηλικίες το ταξίδι με σακίδιο αποκτά νόημα τελετής ενηλικίωσης. Ο τουρίστας με σακίδιο νιώθει ότι υποβάλλει τον εαυτό του σε μια δοκιμασία μακριά από την ασφάλεια και την προστασία της οικογένειας και των φίλων του και είναι μόνος του να αντιμετωπίσει την περιπέτεια και το απρόβλεπτο της ζωής. Αυτό συνήθως γίνεται όταν ο νέος έχει τελειώσει τις σπουδές του ή την εκπαίδευσή του γενικά και ετοιμάζεται να μπει στον επαγγελματικό χώρο. Στην περίπτωση που ο τουρίστας με σακίδιο ανήκει σε μεγαλύτερη ηλικία συνήθως το ταξίδι γίνεται σε κάποια μεταβατική περίοδο της ζωής του. Μια τέτοια περίοδος μπορεί να είναι ένα διαζύγιο, μια αλλαγή στην καριέρα ή ακόμα και μια κρίση ηλικίας. Πάντως και στις δύο περιπτώσεις το ταξίδι γίνεται για να σηματοδοτήσει μια αλλαγή, μια περίοδο μεταβατική από ένα στάδιο ζωής σε ένα άλλο. Αυτή η μεταβατικότητα που πολλές φορές χαρακτηρίζει τον τουρίστα με σακίδιο μπορεί ίσως να εξηγήσει και το γεγονός ότι οι ταξιδιώτες με σακίδιο επιθυμούν τόσο πολύ να ξεφύγουν από την καθημερινότητά τους και να ζήσουν λίγο πιο επικίνδυνα από ότι συνήθως (Adkins & Grand, 2007: σελ 188-201).

3.2.2 Κίνητρα

Οι Niggel C. και Benson A. δημοσίευσαν την έρευνά τους στο βιβλίο Backpacker Tourism: Concepts and Profiles (2008) που σχετιζόταν με τα κίνητρα των τουριστών με σακίδιο που ταξιδεύουν στη Ν. Αφρική. Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2004 με ερωτηματολόγια. Όπως συνηθίζεται σε έρευνες που αφορούν τα κίνητρα με βάση τον τουρισμό, τα κίνητρα που ωθούν τους τουρίστες να κάνουν ένα ταξίδι χωρίζονται σε εσωτερικά κίνητρα (push motives) και σε κίνητρα που σχετίζονται με τους εξωτερικούς παράγοντες (pull motives). Για παράδειγμα, η ανάγκη να ξεκουραστεί κάποιος και να πάει διακοπές αποτελεί εσωτερικό παράγοντα που έχει να κάνει με τις ψυχολογικές ανάγκες του ατόμου, ενώ το τοπίο, το κλίμα, ο πολιτισμός και ο προορισμός γενικά αποτελούν παράγοντες εξωτερικούς. Όπως είναι φυσιολογικό, οι εξωτερικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάζουν τους εσωτερικούς και το αντίστροφο. Έτσι λοιπόν, οι Niggel C. και Benson A διαχωρίζουν τα κίνητρα

που ωθούν τους τουρίστες με σακίδιο σε κίνητρα που επηρεάζονται από εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες.

Όσον αφορά τους παράγοντες που σχετίζονται με την ψυχολογία του τουρίστα θα έλεγε κανείς ότι το μεγαλύτερο κίνητρο για τους τουρίστες με σακίδιο είναι η εξερεύνηση ενός νέου τόπου και το γεγονός ότι θέλουν να ανακαλύψουν έναν νέο τόπο, να δουν νέα πράγματα και να γεμίσουν νέες εμπειρίες. Βέβαια, ένα εξίσου πολύ ισχυρό κίνητρο για τους τουρίστες με σακίδιο είναι και οι γνώσεις που θέλουν να αποκτήσουν βλέποντας και γνωρίζοντας τον κόσμο με αυτό τον μοναδικό τρόπο. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που επίσης ταξιδεύουν με σακίδιο για να ξεφύγουν από την μονοτονία και την βαρετή καθημερινότητά τους, ενώ άλλοι απλά θέλουν να περάσουν μια ευχάριστη περιπέτεια με φίλους τους και πολλοί τουρίστες τελικά προτιμούν απλά να ταξιδεύουν με αυτόν τον τρόπο διότι έτσι αισθάνονται ότι ξεκουράζονται καλύτερα σωματικά αλλά και πνευματικά. Λιγότερο συνηθισμένα κίνητρα είναι αυτά που σχετίζονται με την πρόκληση που αποτελεί ένα τέτοιο ταξίδι και κατά πόσο ένας τουρίστας με σακίδιο μπορεί να ξεπεράσει τα όριά του και να δοκιμάσει τις ικανότητές του. Ακόμα πιο σπάνιο κίνητρο είναι η ευκαιρία να κάνει κανείς νέους φίλους με το να ταξιδεύει με σακίδιο και ακόμα πιο σπάνιο κίνητρο είναι η αναζήτηση εργασίας και η αναζήτηση νέου συντρόφου (Niggel & Benson: σελ 144-156 2008).

Επίσης σημαντικοί είναι και οι εξωτερικοί παράγοντες (pull factors) που μπορεί να επηρεάσουν την απόφαση κάποιου τουρίστα να ταξιδέψει με σακίδιο. Συγκεκριμένα για την έρευνα που έγινε για την περιοχή της Ν. Αφρικής ο πιο υψηλός παράγοντας που επηρέασε τα κίνητρα των τουριστών με σακίδιο να ταξιδέψουν σε αυτόν τον προορισμό ήταν ότι η συγκεκριμένη περιοχή προσφέρει ένα μοναδικό μίγμα περιπέτειας μαζί με πολιτισμικά αξιοθέατα και υπέροχη άγρια φύση. Από την άλλη μεριά, παράγοντες όπως η κουλτούρα των ιθαγενών, τα άγρια ζώα που πολλές φορές αναφέρονται και ως «Οι μεγάλοι 5», δηλαδή ελέφαντες, ρινόκερους, λεοπαρδάλεις, λιοντάρια, βουβάλια, είναι επίσης σημαντικά κίνητρα. Επίσης μεγάλη σημασία δείχνουν οι ταξιδιώτες με σακίδιο σε παράγοντες όπως το γεγονός ότι στη Ν. Αφρική υπάρχουν πολλές και διάφορες εγκαταστάσεις για τουρίστες με σακίδια και δεν θα πρέπει κανείς να ξεχνάει και το κλίμα της Ν. Αφρικής, τους φιλικούς κατοίκους της, την ιστορία που έχει η συγκεκριμένη περιοχή, τις παραλίες της και φυσικά τις

δυνατότητες που έχει κανείς να κάνει διάφορα αθλήματα αλλά και εξτρίμ σπορ στη Ν. Αφρική. Άλλοι λιγότεροι σημαντικοί παράγοντες είναι ότι μερικοί τουρίστες επιθυμούν να πάρουν μέρος σε σαφάρι, η χαμηλή αξία του νομίσματος της Ν. Αφρικής που σημαίνει ότι σαν προορισμός είναι αρκετά οικονομικός (Niggel & Benson, 2008: σελ 144-156).

Βέβαια υπήρχαν κι άλλα κίνητρα για κάποιους άλλους ταξιδιώτες με σακίδιο. Υπήρχαν ορισμένοι που απλά πραγματοποιούσαν ένα ταξίδι τέτοιου είδους απλά για να κάνουν μια ενδοσκόπηση του εαυτού τους και να μάθουν περισσότερα για τους ίδιους, να βρουν τον εαυτό τους και να επαναπροσδιοριστούν. Τέλος, υπήρχαν κι άλλοι που ανέφεραν τον Νέλσον Μαντέλα ως κίνητρο για να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι με σακίδιο στη Ν. Αφρική και ότι ήθελαν να ζήσουν τη χώρα μετά το άπαρχαϊντ (Niggel & Benson, 2008: σελ 144-156).

Από αυτή την έρευνα μπορεί κανείς να βγάλει συμπεράσματα και να κατανοήσει τα κίνητρα που μπορούν να ωθήσουν έναν τουρίστα να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι με σακίδιο και χωρίς καμία οργάνωση ή βοήθεια από τουριστικά γραφεία. Πρώτα απ' όλα φαίνεται ότι ένας από τους βασικούς παράγοντες που κάποιος ταξιδεύει με σακίδιο είναι ότι ο συγκεκριμένος τουρίστας θέλει να γνωρίσει τον κόσμο, θέλει να αποκτήσει νέες εμπειρίες και να ξεφύγουν από την ρουτίνα της καθημερινότητας και την πλήξη της δουλειάς τους και να ζήσουν μια περιπέτεια με τους φίλους τους, ενώ δεν είναι λίγοι και οι τουρίστες που απλά με αυτόν τον τρόπο τουρισμού νιώθουν ότι ξεκουράζονται καλύτερα και ότι τους ταιριάζει περισσότερο αυτός ο τρόπος ζωής. Από την άλλη μεριά, κάποιος μπορεί να συμπεράνει ότι επίσης σημαντικό κίνητρο για έναν τουρίστα με σακίδιο είναι ο παράγοντας της περιπέτειας και του άγνωστου που αποτελούν μια πρόκληση και μια δοκιμασία για τον συνηθισμένο τουρίστα. Αντίθετα, σπάνια κάποιος τουρίστας με σακίδιο έχει ως κίνητρο να ταξιδέψει για να κάνει καινούριους φίλους ή να βρει δουλειά ή σύντροφο.

Βέβαια, όπως είδαμε, δεν υπάρχουν μόνο τα εσωτερικά κίνητρα που μπορούν να ωθήσουν κάποιον τουρίστα να κάνει ένα ταξίδι με σακίδιο, αλλά και τα εξωτερικά κίνητρα που τραβάνε και προσελκύουν τον τουρίστα σε ένα προορισμό. Ένας τουριστικός προορισμός θα πρέπει να πληρεί ορισμένες προϋποθέσεις για να μπορέσει ο τουρίστας να ταξιδέψει με σακίδιο σε εκείνη την τοποθεσία. Για παράδειγμα, το κλίμα της περιοχής είναι πολύ σημαντικός παράγοντας, όπως φυσικά

και το φυσικό περιβάλλον μαζί με διάφορες άλλες δραστηριότητες για τον τουρίστα. Σίγουρα, ο πολιτισμός, η κουλτούρα και η Ιστορία του τουριστικού προορισμού είναι επίσης σημαντικά και προσελκύουν τουρίστες σε έναν τόπο, αλλά εξίσου σημαντικές είναι και οι κατάλληλες τουριστικές εγκαταστάσεις για ταξιδιώτες με σακίδιο.

3.3 Προορισμοί για τον τουρισμό με σακίδιο

Η αλήθεια είναι ότι δεν είναι και πολύ εύκολο να αποφασίσει κανείς σε ποιους τουριστικούς προορισμούς θα ταξιδέψει. Ένας ιδανικός προορισμός θα πρέπει να πληρεί ορισμένες προϋποθέσεις όπως είναι για παράδειγμα (Broadhead, 2013):

- Πολιτισμικά αξιοθέατα
- Φυσικό περιβάλλον
- Ασφάλεια
- Ευκαιρία να συναντήσει κανείς άλλους ταξιδιώτες
- Ευκαιρία να γνωρίσει κανείς ντόπιους κατοίκους

Όσον αφορά στα πολιτισμικά αξιοθέατα, δεν είναι τυχαίο ότι οι κορυφαίοι προορισμοί για τουρίστες με σακίδιο ήταν μέρη με πλούσια αρχαία αρχιτεκτονική. Για παράδειγμα, τέτοια μέρη είναι η Γκίζα, το Κολοσσαίο, το Σινικό Τοίχος, το Άνγκορ και άλλα (Broadhead, 2013)

Εικόνα 1. Γκίζα

Εικόνα 2. Άνγκορ

Το φυσικό περιβάλλον και οι ομορφιές της φύσης που υπάρχουν σε έναν τόπο είναι επίσης σημαντικός παράγοντας για κάποιον τουρίστα με σακίδιο ώστε να του προκαλέσει το ενδιαφέρον να επισκεφτεί έναν τουριστικό προορισμό. Περιοχές όπως η Κόστα Ρίκα, το Εκουαδόρ, η Βραζιλία και ο Καναδάς είναι πρώτες στις προτιμήσεις των τουριστών με σακίδιο. Στην πραγματικότητα, η Κόστα Ρίκα έρχεται πρώτη σε προτιμήσεις όσον αφορά στο φυσικό περιβάλλον, με πλάσματα που μοιάζουν να έχουν βγει από καρτούν και απίστευτες φυσικές ομορφιές, που περιλαμβάνουν ζούγκλες και ηφαίστεια (Broadhead, 2013).

Εικόνα 3. Ηφαίστειο στην Κόστα Ρίκα

Εικόνα 4. Καναδάς

Η ασφάλεια παίζει σημαντικό ρόλο σε κάθε ταξίδι και πολύ περισσότερο όταν ο ταξιδιώτης ταξιδεύει χωρίς την ασφάλεια ενός ταξιδιωτικού γραφείου. Εάν κάποιος ταξιδιώτης με σακίδιο επιθυμεί να νιώθει ασφαλείς στον τουριστικό προορισμό που έχει επιλέξει τότε η Ιαπωνία είναι ένα από τα πιο ασφαλή μέρη για τουρίστες με σακίδιο, μαζί με όλες τις Σκανδιναβικές χώρες. Άλλες χώρες που θεωρούνται ασφαλείς τουριστικοί προορισμοί είναι η Γερμανία, η Νέα Ζηλανδία, η Σιγκαπούρη, η Αυστραλία, το Μπουτάν και ο Καναδάς (Broadhead, 2013)

Εικόνα 5. Νέα Ζηλανδία

Η κοινωνικότητα είναι επίσης σημαντικό στοιχείο του τουρίστα με σακίδιο και επιθυμεί να γνωρίσει όσο γίνεται περισσότερους ταξιδιώτες που μοιράζονται το ίδιο πάθος με αυτόν και να ανταλλάξουν εντυπώσεις και εμπειρίες και τα ταξίδια τους και τους τόπους που έχουν κατά καιρούς επισκεφτεί. Η Αυστραλία έχει την πρώτη θέση στις προτιμήσεις των ταξιδιωτών με σακίδιο ως τόπος που διευκολύνει τις επαφές με άλλους τουρίστες. Η Ινδία, η Ταϊλάνδη, το Περού, το Νεπάλ, το Μπουτάν, η Βολιβία, η Κόστα Ρίκα και το γνωρίζει κανείς άλλους ταξιδιώτες με σακίδιο (Broadhead, 2013)

Εικόνα 5. Μπουτάν

Τέλος, ένας άλλος πολύ σημαντικός παράγοντας είναι και η φιλοξενία των ντόπιων κατοίκων. Σε φιλοξενία έρχονται πρώτη οι Ιρανοί και έτσι το Ιράν έχει την πρώτη θέση όσον αφορά αυτόν τον τομέα. Άλλοι φιλόξενοι τουριστικοί προορισμοί είναι η Γκάνα, η Ιρλανδία, η Κολομβία, οι Φιλιππίνες, η Ινδία, το Μπουτάν, τα νησιά Φίτζι και η Αιθιοπία (Broadhead, 2013).

Εικόνα 6. Νησιά Φίτζι

3.4 Είναι ο τουρίστας με σακίδιο ηθικός τουρίστας;

Ο ηθικός τουρίστας έχει τρεις βασικές παραμέτρους: (Speed, 2008)

- Την περιβαλλοντική
- Την κοινωνική
- Την οικονομική

Με άλλα λόγια, ένας ηθικός τουρίστας όταν παίρνει μια απόφαση για το ταξίδι του λαμβάνει υπόψη του αυτού του παράγοντες και προσπαθεί η απόφασή του να έχει τις μικρότερες δυνατόν αρνητικές επιπτώσεις στον τουριστικό προορισμό. Οι τουρίστες με σακίδιο από την αρχή σαν φαινόμενο ήταν αμφιλεγόμενο και υπήρχαν εκείνοι που θεωρούσαν το συγκεκριμένο είδος τουρίστα σαν κάτι θετικό, ενώ άλλοι το έβλεπαν σαν κάτι αρνητικό. Οι πρώτες μελέτες πάνω στον τουρισμό με σακίδιο έγιναν συγκρίνοντάς τον με τον μαζικό τουρισμό. Έτσι, οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του φαινομένου αναφέρονταν στον τουρισμό με σακίδιο σαν αντικουλτούρα και ότι στην ουσία ο τουρίστας με σακίδιο εγκαταλείπει τα αποδεκτά στάνταρ και τον συμβατικό τρόπο ζωής. Αυτή η στερεοτυπική παρουσίαση του τουρίστα με σακίδια σαν ένα απεριποίητο, ανήθικο άτομο έχει κερδίσει πολλούς και μάλιστα αυτές οι εντυπώσεις είχαν διαδοθεί από τα τουριστικά γραφεία που ήθελαν να αποθαρρύνουν την ανάπτυξη του τουρισμού με σακίδιο (Speed, 2008).

Κατά την τελευταία δεκαετία ο κόσμος έχει αλλάξει τον τρόπο που βλέπει τον τουρισμό με σακίδιο και αυτό φαίνεται και από την ακαδημαϊκή λογοτεχνία. Πλέον είναι αλήθεια ότι οι ταξιδιώτες με σακίδιο αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι της τουριστικής αγοράς. Η ακαδημαϊκή λογοτεχνία πλέον περιγράφει τον τουρισμό με σακίδιο σαν μια έννοια που περιέχει την έννοια του μάρκετινγκ, πράγμα που έρχεται σε αντιπαράθεση με όσα γράφονταν για το συγκεκριμένο είδος τουρισμού παλαιότερα. Η Riley το 1988 υπερασπίστηκε το φαινόμενο του τουρισμού με σακίδιο και τόνισε ότι θα πρέπει να υπάρξει αλλαγή στον τρόπο που ο κόσμος αντιλαμβάνεται αυτό το είδος τουρισμού. Επίσης τόνισε ότι το κυνήγι της περιπέτειας, η ικανοποίηση της περιέργειας και η φυγή από τα καθημερινά προβλήματα είναι κίνητρα που ωθούν τον κάθε άνθρωπο να θέλει να ταξιδέψει. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η μελέτη της Riley (1988) άλλαξε

τη θεώρηση του τουρισμού με σακίδιο και δεν αντιμετωπιζόταν σαν αντικουλτούρα αλλά σαν μέρος μιας κουλτούρας.

3.4.1 Περιβαλλοντική συμπεριφορά του τουρίστα με σακίδιο

Όταν ένας τουρίστας επιδεικνύει ηθική περιβαλλοντική συμπεριφορά σημαίνει ότι συμπεριφέρεται ήπια στο περιβάλλον του τουριστικού προορισμού και ότι κάνει όσο το δυνατόν λιγότερη καταστροφή σε αυτό. Οι ίδιοι οι τουρίστες με σακίδιο αυτοαποκαλούνται τουρίστες με περιβαλλοντική ηθική διότι θεωρούνται άτομα που έχουν περιβαλλοντική ακεραιότητα και αναζητούν τοποθεσίες παρθένας, που δεν έχει ανακαλύψει ακόμα ο υπόλοιπος κόσμος. Αυτό βέβαια, επίσης είναι ένα κομμάτι της ηθικότητας του τουρισμού με σακίδιο που είναι αρκετά αμφιλεγόμενο στην τουριστική ακαδημαϊκή λογοτεχνία (Cohen, 1982).

Βέβαια, σύμφωνα με τον Scheyvens (2002) μπορεί κάποιος να πει ότι οι τουρίστες με σακίδιο επειδή ξοδεύουν λιγότερα χρήματα και συνεπώς καταναλώνουν λιγότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές είναι περισσότερο περιβαλλοντικά ηθικοί. Από τη μια μεριά οι τουρίστες με σακίδιο λόγω του ότι κάνουν οικονομία στα χρήματά τους κάνουν κρύα μπάνια και διαμένουν σε φτηνά καταλύματα σε αντίθεση με τους τουρίστες του μαζικού τουρισμού που διαμένουν σε ξενοδοχειακές μονάδες 5 αστέρων. Από την άλλη μεριά, όμως, υπάρχει και η θεωρία που λέει ότι οι τουρίστες με σακίδιο ταξιδεύουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ότι οι τουρίστες του μαζικού τουρισμού και συνεπώς αυτό μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερες αρνητικές επιπτώσεις σε μια περιοχή (Loker, 1993).

Μεγάλος αριθμός μελετητών αναφέρει ότι ο τουρισμός με σακίδιο στην ουσία στρώνει τον δρόμο για τον μαζικό τουρισμό. Παρόλα αυτά, εκτός κι αν ταξιδεύει, ένας τουρίστας με σακίδιο δεν μπορεί να προκαλέσει μεγάλες καταστροφές στο περιβάλλον. Αντίθετα, μάλιστα, θα έλεγε κάποιος ότι ένας τουρίστας με σακίδιο επιδεικνύει περιβαλλοντικά ηθική συμπεριφορά εάν δίνει ιδιαίτερη σημασία σε ενέργειες που προστατεύουν το περιβάλλον (Speed, 2008).

3.4.2 Κοινωνική συμπεριφορά του τουρίστα με σακίδιο

Σε γενικές γραμμές οι τουρίστες έχουν ηθική κοινωνική συμπεριφορά όταν γνωρίζουν για την κουλτούρα και τον πολιτισμό του τουριστικού προορισμού που

επισκέπτονται και σέβονται τους ανθρώπους που τους υποδέχονται στον τόπο τους (Mintel, 2001). Ο Loker (1993) αναφέρει ότι οι τουρίστες με σακίδιο θέλουν να μοιραστούν τον τρόπο ζωής του ντόπιου πληθυσμού και ότι επιθυμούν να γνωρίσουν τους ντόπιους, ενώ ακόμη προσπαθούν να μάθουν και τη γλώσσα τους για να μπορούν να επικοινωνήσουν καλύτερα μαζί τους. Αυτή η επαφή των τουριστών με σακίδιο έχει μεγαλύτερη επίδραση στους ντόπιους από ότι η επαφή με άλλα είδη τουριστών, αλλά οι ντόπιοι συνήθως θεωρούν ότι οι ταξιδιώτες με σακίδιο δεν επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικές δομές κι έτσι αυτόματα θεωρούνται ηθικοί τουρίστες.

Από την άλλη μεριά, οι τουρίστες με σακίδιο θέλουν συνεχώς να ανακαλύπτουν νέους προορισμούς, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κάνουν και την απαραίτητη έρευνα για τα ήθη, τα έθιμα και την κουλτούρα της περιοχής που πρόκειται να επισκεφτούν. Σε αυτή την περίπτωση οι τουρίστες με σακίδιο θα επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό την κοινωνία της περιοχής. Για παράδειγμα, το απλό ντύσιμό τους, η κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών καθώς και το περιστασιακό σεξ μπορεί να είναι ενέργειες που προσβάλλουν τους ντόπιους, που επειδή γνωρίζουν ότι ο τουρισμός θα τους αποφέρει χρήματα τείνουν να είναι πιο ελαστικοί σε τέτοιες συμπεριφορές και τελικά παρεκκλίνουν από τα δικά τους ήθη, έθιμα και κουλτούρα (Speed, 2008).

Τέλος, η πλειοψηφία των ερευνητών είναι διχασμένη για το εάν οι τουρίστες με σακίδιο είναι τουρίστες με ηθική κοινωνική συμπεριφορά ή απλά είναι εγωκεντρικά άτομα που απλά θέλουν να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες εις βάρος των άλλων και χωρίς τύψεις (Speed, 2008).

3.4.3 Οικονομική συμπεριφορά του τουρίστα με σακίδιο

Η οικονομικά ηθική συμπεριφορά ενός ταξιδιώτη σημαίνει ότι όλες οι συναλλαγές του γίνονται με βάση τη δίκαιη ανταλλαγή και με βάση ότι ο τουριστικός προορισμός τελικά οφελείται από αυτή την οικονομική συναλλαγή (Cleverdon, 2001). Επίσης, η οικονομική συμπεριφορά των τουριστών με σακίδιο είναι ένα θέμα πάνω στο οποίο πολλοί μελετητές διαφωνούν.

Είναι αλήθεια ότι οι τουρίστες με σακίδιο προσπαθούν να κάνουν οικονομία για να τους φτάσουν τα χρήματά τους μέχρι το τέλος του μεγάλου τους ταξιδιού κι έτσι

συνήθως κάνουν παζάρια σχεδόν για τα πάντα. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που χρησιμοποιούν παλιούς ταξιδιωτικούς οδηγούς και προσπαθούν να παζαρέψουν την τιμή ενός καταλύματος για να καταφέρουν να πληρώσουν όσο το δυνατόν πιο λίγα χρήματα. Από την άλλη μεριά, όμως, οι τουρίστες με σακίδιο προσπαθούν να αγοράζουν ντόπια προϊόντα και αυτό σημαίνει ότι προσφέρουν στην οικονομία της περιοχής και επίσης επειδή ταξιδεύουν σε μέρη που συνήθως δεν συχνάζουν τουρίστες, προωθούν την οικονομία των πιο ακριτικών περιοχών και δίνουν ζωή σε αυτές τις περιοχές (Speed, 2008).

Ακόμα και σήμερα δεν είναι ξεκάθαρο εάν ο τουρίστας με σακίδιο είναι ένας ηθικός τουρίστας, διότι το θέμα αυτό είναι αρκετά αμφιλεγόμενο. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ταξιδιώτης με σακίδιο είναι συνήθως ευσυνειδητός και δεν επιθυμεί να επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στον τουριστικό προορισμό επίτηδες, αλλά αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μπορεί να προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις άθελά του.

3.5 Φλάσπακινγκ – Flashpacking - Το μέλλον του τουρισμού με σακίδιο

Σύμφωνα με την αμερικάνικη εφημερίδα USA TODAY, πλέον υπάρχει ένα νέο είδος τουρίστα με σακίδιο που ονομάζεται «φλάσπακερ». Φυσικά, το όνομα δεν έχει να κάνει με το πόσο γρήγορα κανείς μπορεί να πακετάρει τα πράγματά του και να είναι έτοιμος να ταξιδέψει και δεν έχει καμία σχέση με κάποιον περίεργο τύπο που απλά ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο με ένα σακίδιο στην πλάτη του (USA TODAY, 2006).

Το νέο αυτό είδος τουρίστα με σακίδιο διατηρεί όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά του παραδοσιακού ταξιδιώτη με σακίδιο, αλλά αυτή τη φορά προσθέτει στο σακίδιό του εκτός από τα απαραίτητα για το ταξίδι και πολλές μικρές ηλεκτρονικές συσκευές που θα τον βοηθήσουν σημαντικά στο να πραγματοποιήσει με περισσότερη ευκολία το ταξίδι του. Μερικές από αυτές τις συσκευές μπορεί να είναι ένα GPS (Global Positioning System – Παγκόσμια Σύστημα Θεσιθεσίας) για να μπορεί να βρίσκει πάντοτε τον δρόμο του ή μια κάμερα για να μπορεί να καταγράφει τις εμπειρίες του και να τις μοιραστεί αργότερα με τους δικούς του ανθρώπους και τους φίλους του (USA TODAY, 2006).

Σε γενικές γραμμές πρόκειται για μια νέα τάση στον τουρισμό με σακίδιο που συνδυάζει τον ανέμελο τρόπο ζωής του ταξιδιώτη με σακίδιο με την σύγχρονη νέα τεχνολογία. Ο μέσος «φλάσπακερ» είναι υπερκινητικός πνευματικά αλλά και σωματικά που στην ουσία ενσωματώνεται σε ένα περίπλοκο υβρίδιο πραγματικού και εικονικού χωροχρόνου που του επιτρέπει να διατηρεί μια συνεχή κατάσταση προσωπικής κινητικότητας. Σαν προσωπικότητες είναι άτομα που παίρνουν ρίσκα, θέτουν τις νέες τάσεις και εξερευνούν. Στην ουσία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν και ως «ψηφιακοί νομάδες» και κατά κάποιο τρόπο ένα νέο είδος μιας παγκόσμιας τουριστικής ελίτ (Paris, 2012).

Ο Lee Gimpel, 29 χρονών, που συγκαταλέγεται ανάμεσα στο νέο αυτό είδος ταξιδιωτών με σακίδιο και πολλές ηλεκτρονικές μικροσυσκευές αναφέρει ότι μερικές φορές ένιωθε ότι οι μισές συσκευές που κουβαλούσε ήταν πράγματα που θα μπορούσε να είχε μαζί του ένας τεχνικός. Είχε μαζί του ψηφιακή κάμερα, USB μονάδα μνήμης, ένα λάπτοπ, ένα κινητό, τρεις φορτιστές μπαταρίας, καμιά δεκαριά επαναφορτιζόμενες μπαταρίες, έναν μετασχηματιστή ρεύματος, κενά CD για να καταγράφει τις εμπειρίες του και ακόμη καμιά χούφτα καλώδια (USA TODAY, 2006).

Μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2006 αποκάλυψε ότι 21 % των τουριστών με σακίδιο ταξιδεύουν μαζί με τον φορητό υπολογιστή τους, ενώ 54 % με μία ηλεκτρονική συσκευή mp3 για να ακούν μουσική. Μεγάλο ποσοστό όσων ταξίδεψαν με σακίδιο και πήραν μέρος στη συγκεκριμένη έρευνα, 83 %, είχαν μαζί τους το κινητό τους τηλέφωνο και ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό, 86 %, ταξίδεψαν μαζί με μια ψηφιακή κάμερα για να αποθανατίζουν τις εμπειρίες τους.

Το γεγονός ότι ο τουρίστας με σακίδιο πλέον ταξιδεύει με ηλεκτρονικές μικροσυσκευές σημαίνει αυτόματα ότι τα μέρη που συνήθως διαμένει το νέο είδος τουρίστα θα πρέπει να αναβαθμιστούν για να μπορέσουν να δεχτούν τους νέους ταξιδιώτες. Τα πανδοχεία νέων στα οποία διαμένουν οι τουρίστες με σακίδιο λόγω του ότι είναι αρκετά οικονομικά και επειδή μπορούν να γνωρίσουν εκεί κι άλλα άτομα τις ίδιες φιλοσοφίας και να μοιραστούν εμπειρίες κι εντυπώσεις έχουν αρχίσει να αναβαθμίζουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν, έτσι ώστε να είναι ενημερωμένοι με τις σύγχρονες τάσεις στον τουρισμό ταξιδίου και να μπορούν να εξυπηρετούν καλύτερα τους πελάτες τους (USA TODAY, 2006).

Πιο συγκεκριμένα, ένας ιδιοκτήτης πανδοχείων νέων ανέφερε ότι έχουν ήδη εγκαταστήσει ένα internet cafe στις εγκαταστάσεις τους για να μπορούν να συνδέονται οι πελάτες τους μέσω διαδικτύου κι επίσης εγκατέστησαν δορυφορική τηλεόραση. Επιπλέον, λόγω των μικροσυσκευών τελευταίας τεχνολογίας που συνήθως έχουν μαζί τους οι τουρίστες με σακίδιο εγκατέστησαν συσκευές ανάγνωσης καρτών μνήμης, όπως επίσης έχουν εγκαταστήσει και βιντεοκάμερες στις αίθουσες των υπολογιστών για να μπορεί ο κάθε τουρίστας να επικοινωνεί μέσω βιντεοκλήσεων με τους δικούς του ανθρώπους στην πατρίδα του, που μπορεί να είναι στην άλλη άκρη του κόσμου. Αυτή η ανάγκη για αναβάθμιση ήρθε από τη ζήτηση των τουριστών και φυσικά η άλλη πλευρά, οι ξενοδόχοι, έπρεπε απλά να προσφέρουν τις απαραίτητες υπηρεσίες στους πελάτες τους (USA TODAY, 2006).

Τα περισσότερα πανδοχεία νέων πλέον προσφέρουν σε όλα τους τα δωμάτια δωρεάν σύνδεση στο διαδίκτυο και πολλές πρίζες για να μπορούν όλοι οι ένοικοι να εξυπηρετούνται με ευκολία. Και φυσικά όλες αυτές οι υπηρεσίες προσφέρονται ενώ οι τιμές εξακολουθούν να είναι χαμηλές.

Αν και ακόμα το φαινόμενο του φλάσπακινγκ είναι σχετικά νέο, είναι σίγουρο ότι θα διαδοθεί στον τομέα του τουρίστα με σακίδιο. Μάλιστα, ήδη οι μελετητές έχουν ξεχωρίσει δύο ηλικιακές κατηγορίες του νέου τουρίστα με σακίδιο. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν νέοι άνθρωποι που πηγαίνουν ακόμη στο πανεπιστήμιο και είναι περίπου 20 ετών. Αυτοί οι τουρίστες μπορεί να μην έχουν πολλά χρήματα διαθέσιμα, έχουν όμως πολλές ηλεκτρονικές μικροσυσκευές μαζί τους και μάλιστα είναι σχεδόν πάντοτε ενημερωμένοι για τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις. Η δεύτερη κατηγορία αφορά άτομα που ηλικιακά βρίσκονται ανάμεσα στα 25 με 35. Οι τουρίστες σε αυτή την κατηγορία έχουν περισσότερα χρήματα να ξοδέψουν, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι τους λείπουν οι μικροσυσκευές που τις περισσότερες φορές περιλαμβάνουν ψηφιακή φωτογραφική μηχανή ή κάμερα και iPod (USA TODAY, 2006).

Συμπεράσματα

Στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία μελετήσαμε το θέμα του τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα μελετήσαμε μία μορφή του εναλλακτικού τουρισμού, τον τουρισμό με σακίδιο.

Ο τουρισμός με σακίδιο είναι μια μορφή τουρισμού που έχει πολύ συγκεκριμένα κίνητρα, έχει ιδιαίτερους προορισμούς και σε γενικές γραμμές δεν είναι για όλους. Περισσότερο νεαροί άνθρωποι κάνουν τουρισμό με σακίδιο κι αυτό επειδή πρέπει να έχει κανείς σωματική δύναμη, αλλά και ψυχική δύναμη να αντέξει σε όλες εκείνες τις αντιξοότητες και τις απροβλεψιμότητες που χαρακτηρίζουν τον τουρισμό με σακίδιο.

Σαν μορφή τουρισμού είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη, διότι πολλοί ερευνητές έρχονται σε αντιπαράθεση για το εάν αυτή η μορφή τουρισμού είναι ηθικά σωστή απέναντι στο περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία του τουριστικού προορισμού. Οτιδήποτε και να ισχύει, σίγουρα ο τουρίστας με σακίδιο δεν θέλει να βλάψει με κανέναν τρόπο τον προορισμό του κι αν τελικά αυτό γίνεται μακροπρόθεσμα ή βραχυπρόθεσμα, γίνεται χωρίς τη θέλησή του.

Τέλος, στις μέρες μας παρατηρούμε μια νέα μορφή τουρισμού με σακίδιο που ονομάζεται «φλάσπακινγκ». Αυτή η νέα μορφή τουρισμού με σακίδιο περιλαμβάνει ταξιδιώτες που στο σακίδιό τους έχουν εκτός από τα απαραίτητα για το ταξίδι τους, ηλεκτρονικές μικροσυσκευές για να τους βοηθήσουν στο ταξίδι τους ή να τους βοηθήσουν να καταγράψουν αυτή την εμπειρία και να την μοιραστούν με τους φίλους τους. Οι μικροσυσκευές αυτές συνήθως κοστίζουν αρκετά, πράγμα που έρχεται σε αντίθεση με ένα βασικό χαρακτηριστικό του τουρίστα με σακίδιο, το χαμηλό κόστος ζωής. Αυτός ο νέος τρόπος τουρισμού με σακίδιο έχει φέρει αλλαγές και στα καταλύματα που συνήθως διαμένουν οι τουρίστες με σακίδιο και τα έχει αναγκάσει να αναβαθμίσουν τις υπηρεσίες τους για να μπορέσουν να εξυπηρετήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους πελάτες τους.

Βιβλιογραφία

Ανδριώτης Κ. (2003). Ο Εναλλακτικός Τουρισμός και τα Διαφοροποιητικά Χαρακτηριστικά του. Τόπος, τ.20-21, σς. 139-154.

Ανδριώτης Κ. (2005), «Τουριστική ανάπτυξη και σχεδιασμός», Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης

Ανδριώτης Κ. (2008), *Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός*, Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης

Αποστολόπουλος Κ, Σδράλη Δ. (2009). Εναλλακτικός και Ήπιος Τουρισμός Υπαίθρου. Εκδόσεις Ελληνοεκδοτική, Αθήνα

Αβδελλή Θ. (2004), Σύγχρονος Τουρισμός και Εναλλακτικές Τουριστικές Συμπεριφορές. Οικολογική Επιθεώρηση. Ανάκτηση από http://www.oikologos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=208&Itemid=197 στις 21/08/2013

Βαμβουλάκη Α. (2007) Οργανισμοί Διαχείρισης Προορισμών και Νέες Τεχνολογίες. Πτυχιακή Εργασία για το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Τμήμα Τουριστικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Αθήνα.

Βαρβαρέσος Σ. (1998). Τουρισμός, Έννοιες, Μεγέθη, Δομές: Η Ελληνική Πραγματικότητα. Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα.

Βελισσαρίου Ε. (2000). Μάνατζμεντ Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού, Πάτρα.

Γαλάνη-Μουτάφη Β. (2002). Έρευνες για τον Τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο, μια Ανθρωπολογική Προσέγγιση. Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα.

Εξπρές Ημερήσια Οικονομική Εφημερίδα, (09/09/2011). Εναλλακτικός τουρισμός ως αντίβαρο στον μαζικό τουρισμό, σε ημερίδα του MEDASSET. Ανάκτηση από

http://www.express.gr/news/greek_tourism/516395oz_20110909516395.php3, στις 21/08/2013.

Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π. (1998), Εισαγωγή στον Τουρισμό, Interbooks: Αθήνα

Ηγουμενάκης Ν. (2008). Τουριστική Οικονομία. Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.

Καραφλού Α., Δ. (2006). Τεχνικές Προβλέψεων στην Τουριστική Ζήτηση- Σύγκριση Μεθόδων για την Πρόβλεψη της Ολυμπιακής Ζήτησης. Διπλωματική Εργασία για το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Τομέας Ηλεκτρονικών Βιομηχανικών Διατάξεων και Συστημάτων Αποφάσεων, Αθήνα.

Κληρονόμου Μ. (2012). Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Εναλλακτικού Τουρισμού στην Κρήτη. Διπλωματική Εργασία για το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων.

Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (2005), Μελέτη Για Τις Κοινωνικές Επιπτώσεις Του Τουρισμού – Τελική Έκθεση Συμπερασμάτων, RAI Consultants Public Ltd. Ανάκτηση από http://media.visitcyprus.com/media/b2b_gr/Research_Projects/Meleti_Koinonikes_Epirtosis_Tourismou_2005.pdf στις 28/07/2013

Λακιάρα Ε. (2010). Η Ζήτηση για Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού. Διπλωματική μελέτη για το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμης Ανάπτυξης», Αθήνα.

Νίνα-Παζαρτζή Ε. (1994). Women's Cooperative as a Form of Democratic Organizational and Decision Making. The Case of Kasos. Πρακτικά από το 13th World Congress International Sociological Association.

Πουτέτση Χ. (28/06/2011). Έμφαση στην Ανάπτυξη του Θρησκευτικού Τουρισμού – Η ειδική αυτή μορφή τουρισμού παρουσιάζει ιδιαίτερη δυναμική.

Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ. Ανάκτηση από <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=408589>, στις 25/07/2013.

Στατήρη Χ. Η. (2011). Διερεύνηση των Επιπτώσεων του Τουρισμού σε μια Χώρα Υποδοχής επί Επιλεγμένων Προϊόντων που Συνθέτουν την Τουριστική Κατανάλωση. Σχέση Εγχώριας Παραγωγής και Εισαγωγών. Διπλωματική Εργασία για το Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Νέες Αρχές Διοίκησης Επιχειρήσεων», Πάτρα.

Σφακιανάκης Μ. Κ. (2000), «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού», Αθήνα: Έλλην.

Τερζάκης Δ. (2002). Αθλητικός Τουρισμός: Μια νέα έννοια-πρόκληση. Ανάκτηση από την ηλεκτρονική σελίδα του Διεθνούς Συμβουλίου Αθλητικού Τουρισμού - Ερευνητική μονάδα Ελλάδας, <http://www.sport-tourism.com/>, στις 21/08/2013.

Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (2012), Άρθρο Πρώτο-άρθρο 6: Ειδικές-Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, στο Δημόσια Διαβούλευση επί σχεδίου Κοινής Υπουργικής Απόφασης για την έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδίου και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και τη μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/minenv/?p=4052> στις 21/01/201

Adkins B., Grand E. (2007) Backpackers as a Community of Strangers: The Interaction Order of an Online Backpacker Notice Board. *Qualitative Sociology Review*, Volume III, Issue 2, August, pp 188-201.

Barquero A. (1991). Τοπική Ανάπτυξη – Μια Στρατηγική για τη Δημιουργία Απασχόλησης. Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα.

Bradt, H. (1995). Better to travel cheaply? *The Independent on Sunday magazine*, 12 February, 49-50.

Broadhead M (February 26th, 2013) Lonely Planet Traveller's Choice: the top destinations of 2013, part 2. Ανάκτηση από

<http://www.lonelyplanet.com/blog/2013/02/26/lonely-planet-travellers-choice-the-top-destinations-of-2013-part-2/#ixzz2dgu7BaYz>, στις 29/08/2013.

Brzózka M (2012), Description and course of backpacking trips depending on the nationality of the tourists. *MISCELLANEA GEOGRAPHICA – REGIONAL STUDIES ON DEVELOPMENT*, Vol. 16, No. 1, pp. 36-42

Butler, R.W. (1990). Alternative tourism: pious hope or Trojan Horse? *Journal of Travel Research*. 28(3), pp.40-45.

Cazes, G.H. (1989). Alternative tourism: Reflections on an ambiguous concept. In: Singh, T.V., Theuns, H.L. & Go, F.M. (eds). *Towards Appropriate Tourism: The Case of Developing Countries*. Frankfurt, Peter Lang, pp. 117-126

Ceballos – Lascurain H.(1996) *Tourism, Ecotourism and Protected Areas: The State of Nature-Based Tourism Around the World and Guidelines for Its Development*. Island Press, Mexico City.

Cleverdon, R. (2001) Introduction: Fair trade in tourism: application and experience. *International Journal of Tourism Research* 3 (5), 347 349.

Cohen, E. (1979). A phenomenology of tourist experiences. *Sociology*. 13, pp. 179-201.

Eadington W.R. and Smith V.L. (1992), *Tourism Alternatives: Potential and Problems in the Development of Tourism*. Chichester: Willey.

Fennel, D. (1991). *Οικοτουρισμός*. Έλλην: Αθήνα.

Goeldner C. R., McIntosh R. W. (1990). *Tourism: Principles, practices, philosophies*. Published by John Wiley & Sons.

Górka, D 1998, 'Tramping', *Super Tramp*, no. 1.

Hampton, MP (1998), 'Backpacker Tourism and Economic Development', *Annals of Tourism Research*, vol. 25, no. 3, pp. 639-660.

Hampton, MP (2013), 'Backpacker Tourism and Economic Development: Perspectives from the less developed world. Published by Routledge, New York.

Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Krippendorf, J. (1982). Towards new tourism policies: the importance of environmental and sociocultural factors. *Tourism Management*. 3(3), pp.135-148.

Laarman, J.G. & Durst, P.B. (1987). Nature travel and tropical forests. FPEI Working Paper 23. Research Triangle Park, NC: Southeastern Center of Forest Economics Research.

Loker, L. (1993) Tourism development ethics in the Third World. *Annals of Tourism Research* 20 (4), 701-715.

Mintel (2001) *Ethical Tourism*. London: Mintel International Group Ltd.

Muzaini, H. (2006). Backpacking Southeast Asia: strategies of Looking Local. *Annals of Tourism Research* 33 (1) 144-161.

Niggel C., Benson A. (2008) Exploring the Motivations of Backpackers: The Case of South Africa, in *Backpacker Tourism: Concepts and Profiles* edited by Hannam K & Ateljevic I. Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto

Paris C. M. (2012). FLASHPACKERS: An Emerging Sub-Culture. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 1094-1115

Pearce. P., Murphy, L. and Brymer, E. (2009). Evolution of the backpacker market and the potential for Australian tourism. Cooperative Research Centre for Sustainable Tourism (CRC), Griffiths University, Queensland.

Richards, G & Wilson, J (eds) (2009), *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*, Channel View Publications, Clevedon

Riley, P. (1988). Road culture of international long-term budget travellers. *Annals of Tourism Research*, 15: 313-328

Romeril, M. (1985). Tourism and the environment toward a symbiotic relationship. *International Journal of Environmental Studies* 25, (4), 215-218.

Scheyvens, R (2002), 'Backpacker Tourism and Third World Development', *Annals of Tourism Research*, vol. 29, no. 1, pp. 144-164.

Sorensen, A (2003), 'Backpacker ethnography', *Annals of Tourism Research*, vol. 30, no. 4, pp. 847-867

Speed, C. and Harrison, T. (2004) Backpacking in Scotland: Formal public sector responses to an informal phenomenon. In G. Richards and J. Wilson (eds) *The Global Nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice* (pp. 149–167). Clevedon: Channel View Publications.

Speed C (2008) Are Backpackers Ethical Tourists? In G. Richards and J. Wilson (eds) *The Global Nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice* (pp. 54-81). Clevedon: Channel View Publications.

Understanding Tourism: Basic Glossary. Ανάκτηση από http://www.unwto.org/pdf/Understanding_Tourism-BasicGlossary_EN.pdf στις 23/06/2013

USA TODAY, (June 20th 2006), 'Flashpacking?' Don't forget you still need room for extra socks. Ανάκτηση από http://usatoday30.usatoday.com/travel/destinations/2006-06-19-flashpacking_x.htm στις 25/08/2013.

Zenaida L. (2006) *Principles of Tourism, Part I, Revised Edition*. Rex Book Store